

Доля ўцекача 3

Ніва

ТЫДНЁВІК БЕЛАРУСАЎ У ПОЛЬШЧЫ

PL ISSN 0546-1960

NR INDEKSU 366714

Сяргей Лукашук I

<http://niva.iig.pl>
redakcja@niva.iig.pl

№ 09 (2703) Год LIII

Беласток, 2 сакавіка 2008 г.

Цана 2,00 зл. (VAT 0%)

Нашы колеры беларускага свята

Тэкст і фота Міры ЛУКШЫ

Пятнаццаты фестываль, трыццаць дзевяты ў чарзе цэнтральны агляд беларускай песні сарганізавала сёлета Таварыства беларускай культуры заадно з Беларускім грамадска-культурным таварыствам. Дзейнічаючых на Падляшшы 60 калектываў прыняло ўдзел спачатку ў раённых элімінацыях, пры падтрымцы самаўрадаў і дамоў культуры. На цэнтральным аглядзе і гала-канцэрце старшыня БГКТ і віцэ-старшыня ТБК Ян Сычэўскі падзякаваў за фінансавую падтрымку Гарадской радзе Беластока і ваяводскаму падляшскаму самаўраду ды за абяцанне падтрымкі Міністэрству ўнутраных спраў і адміністрацыі. Падтрымалі аматараў беларускай песні Прадпрыемства будаўнічых і электрычных работ „Міпа” з Беластока, кааператыву інвалідаў „Падляшша”, дэпутаты Яўген Чыквін і Яраслаў Матвееў, Паслугава-гандлёвае прадпрыемства „Опаль” з Васількава, суполка „Рахбуд” з Беластока, рэктар Вышэйшай менеджэрскай школы Міхал Лісоўскі, Сяргей Якушэвіч з Беластока, фірма „Стольрам” з Беластока, Акруговы малачарскі кааператыву з Гайнаўкі, радныя Гарадской рады з Беластока з Форуму меншасцей Падляшша, гарнізонны клуб у Беластоку. Медыйны патранаж над фестывалем мелі Радые Беласток і Польскае тэлебачанне АС Беласток. Як заўсёды, усе сустрэчы з роднай песняй карысталіся вялікім спрыяннем публікі, якой перш за ўсё багата прыбыло на цэнтральны агляд і гала-канцэрт 23 лютага ў спартзалу клуба „Влукняж” на Антоюку ў Беластоку.

Пярэсцілася сцена ад маладых і старэйшых заўзятараў роднай песні, якія не шкадуюць свайго таленту, сілы і часу для таго, каб выказаць сваю любоў да роднага, ад дзесяткаў гадоў. Часам у новенькіх беларускіх строях, пры падмозе інструктараў з Беларусі, якіх ужо не лічаць прыезджымі, такіх як Віктар Малачык. Тут і ўдзячнасць для Беларусі,

якая не забывае пра тых, хто за яе мяжой упарта застаецца беларусам. Таму, мабыць, і ўдзячнасць арганізатараў, якія выявілі сваю любоў да афіцыйных колераў лукашэнкаўскай рэспублікі, — на сцэне красаваўся чарговы лік фестывалю на макава-травяністым фоне афіцыйнага сцяга РБ. Гарачых паклоннікаў роднай песні, перш за ўсё тых, хто шчыруе на яе ніве, спевакоў, гэта мала абыходзіла — яны і так стаялі задам да насценнай афіцыйшчыны. Перад імі багата затое слухаў іх радасныя старанні квет польскай і беларускай палітыкі — міністры і віцэ-міністры, дыпламаты, дэпутаты, прадстаўнікі дэпартаменту і службаў, мясцовыя ўлады. Усё адбылася прыгожа — са сцэны ляцелі цудоўныя песні ў адметным выкананні, захопленая публіка ў святочным настроі, часам цэлымі сем’ямі, слухала і біла ў ладкі. У холе можна было набыць дыскі нашых найлепшых ансамбляў (м.інш. „Знічкі” з Гайнаўскага белліцэя, хору „Загадка” з Супрасля, „Жэмэрвы” са Студзівод) і паэзію Уладзіміра Саўчука; тугавата ў гэты раз ішло з продажам нават кружэлак з песнямі — людзі не то шкадуюць грошай, а проста іх у іх няшмат. Нашы людзі выбіраюцца на канцэрты роднай песні, а асабліва на гала-канцэрт у сапраўды прыўзнятым настроі, рады і яднанню, і проста сустрэчы.

Ды не ўсе маглі так проста ўвайсці на канцэрт, нават купіўшы білет. На тое была страж-целаахоўнікі, каб спыніць тых, хто выявіў бы сябе супраць лініі арганізатараў. Бо арганізатарам трэба дбаць, каб не было скандалу, каб не папсаваць свой імідж у афіцыйных чырвона-зялёных вачах.

Стражнікі па загадзе выдварылі дзядзьку са сцягам, звінутым на доўгім тронку (у пана Буйніцкага, паляка з Беларусі, мабыць, сцяг быў у нацыянальных колерах — невядома, ці польскіх, ці беларускіх, бо не меў нагоды яго развінуць). Целаахоўнікі, здаецца, крыху збянтэжаныя, пачалі барукацца са сцяганосцам ды вывалаклі яго на падворак. На канцэрт Станіслава Буйніцкі не вяр-

нуўся, хоць меў білет, бо не хацеў пакінуць свой сцяг. Наступнымі парушальнікамі парадку былі студэнты Ігар Шчэкарэвіч і Аляксей Трубка, якія ў час выступу ансамбля „Свята” сталі каля сцэны і распасцерлі вялікі бел-чырвона-белы сцяг. Праз хвіліну па камандзе арганізатара хлопцы былі схоплены аховай і пасля хвіліны тузаня вынесены з залы. За што іх выдварылі, ім не растлумачылі. Калі калолі ў вочы кагосьці беларускія колеры, яшчэ больш праз хвіліну пачалі калоць (быў момант вялікага хвалявання сярод беларускіх афіцыяў) на выступленні спевакоў і танцораў ансамбля „Свята”, калі завіраваў сапраўды бел-чырвона-белы сцяг на адмысловым адзенні — у танцы двух „дзятлоў”, і на спрытнай спадніцы танцоркі. „Ой, як хітра зрабілі!” — зашапацела сярод уцешанай публікі, засаромленай брыдкай рэакцыяй пад сцэнай. Пан Мікола Яноўскі першы кінуўся ўціхамірваць мірных дэманстрантаў свайго патрыятызму. „Гэта вы іх увялі! Што вы нам нарабілі!” — давялося мне прыняць на сябе гнеў пані арганізатаркі на ўсю беларускую іншасць, якая іначай любіць тое, што кахае пані Валя, сапраўды шчыра беларуска і сумленна дзялячка, гарачая прыхільніца беларускага слова і песні. Аж шкада, што не могуць яна і пан Ян падзейнічаць у Беларусі; там іх прэзідэнт назваў бы ярымі нацыяналістамі. Гэта мая думка, без прэтэнзіі да агульнага „мненія” ад тых ці іншых беларусаў. Я, як усе тыя, хто прыйшоў на канцэрт, хацела б паслухаць і нацешыцца роднай песняй, нават прыплюшчыўшы вока на любы сцяг над сцэнай. А, можа гэта і блага — хай толькі будзе ціхамірна, абы праз нас кепска не падумалі? Беларусы!.. Маем, даражэнькія, 2008 год. Еўропу. І мы тут, на сваёй Беласточчыне, утрымліваем і змагаемся за сваё. Нават так хітра падшыўшы свае народныя строі як беларускія „дзятлы” — рабеце, што хочаце з намі (хай і міністэрства!), а мы будзем тут сапраўды ў сябе! Са спевамі, скокамі, з сапраўднай культурай, дэмакратычна і шчыра!

Каб не думалі 2

Віктар САЗОНАЎ

Аналізуючы нашу гісторыю, беларуская паэтка Ірына Багдановіч з болей у душы за той стан нацыянальнай свядомасці, які склаўся ў беларусаў, напісала такія вось радкі:

У палон Летаргіі, мы рушылі цэлым народам,

Паслухмянаю паствай, а пастыр-наглядчык сачыў,

Каб лічылі прыгон, найвышэйшай сваёю свабодай,

І не думалі больш, ні аб чым, ні аб чым, ні аб чым...

Касавокая палітыка 2

Уладзімір ХІЛЬМАНОВІЧ

Выбар тэмы для чарговага артыкула на гэты раз не пакідаў альтэрнатывы — найбольш гарачай тэмай усяго свету за апошні тыдзень стала абвешчэнне ў Сербіі Косаўскім краем сваёй незалежнасці. Давялося размаўляць з дзесяткамі людзей з гродзенскага дэмакратычнага асяродка. І практычна ўсе ў гэтым пытанні выказваліся аднадушна скептычна — нічога добрага з паспешлівага праекта Еўрасаюза і ЗША не атрымаецца...

Рэйс вакол Мора 5

Аляксандр ВЯРБІЦКІ

Паэт-песеннік

з Гушчэвіны 8

Іван СУХОЦКІ

рэклама

Sprzedam Akordeon 120 „Weltmeister” (085) 745-53-30

97705461196000

65-гадовы Ануфры Рамановіч перад выездам з Беларусі быў прадпрымальнікам (мэблевая галіна) і дапамагаў непажаданаму рэжыму Лукашэнкі Фонду імя Льва Сапегі ў Віцебску. На яго заводзе працаваў палітвязень Павел Севярынец. Праблемы Ануфры Рамановіча пачаліся ў 2000 годзе, калі рашыў балтавацца на парламенцкіх выбарах. Тады пачаліся ператрусы ў яго кватэры, а фірма пастаянна кантралявалася...

Надта складана даказаць?

Мацей ХАЛАДОЎСКИ

Усё паказвае на тое, што польскае Вядомства па справах чужаземцаў (раней называлася яго Вядомствам па справах рэпатрыяцыі і чужаземцаў) парушае Жэнеўскую канвенцыю ад 1951 г., Нью-йоркскі пратакол ад 1967 г., рымскую Канвенцыю па абароне правоў і асноўных свабод чалавека ад 1950 г., а таксама прыняты ў сувязі з ратыфікацыяй гэтых дакументаў польскі закон аб аказванні чужаземцам аховы на тэрыторыі Рэчы Паспалітай ад 13 чэрвеня 2003 г. Датычыць гэта значнай групы беларусаў, якія даказваюць, што ў сваёй краіне пераследуюць іх па палітычных прычынах.

У адпаведнасці з Жэнеўскай канвенцыяй падставай для надання статусу палітычнага эмігранта з'яўляецца сцвярдзенне, што чужаземец абгрунтавана баіцца пераследу па прычыне расы, рэлігіі, нацыі, прыналежнасці да акрэсленай грамадскай групы або з-за палітычных перакананняў і ў выніку гэтай боязі прабывае па-за межамі краіны паходжання і не можа або не хоча з гэтай прычыны карыстацца аховай гэтай краіны. Ніводная дзяржава, якая ратыфікавала Жэнеўскую канвенцыю, не можа такога чужаземца вярнуць назад у краіну яго першапачатковага пражывання. Не можа таксама даць рашэння аб выдварэнні да часу канчатковага вырашэння справы аб наданні статусу палітычнага эмігранта. А такое рашэнне павінна быць вынесена дакладна на працягу шасці месяцаў ад падачы заявы. У выпадку ненадання статусу палітэмігранта, можна чужаземцу даць згоду на дапушчальную пабыўку. У палове лютага не ўдалося нам дастаць зводных даных, датычных заяў чужаземцаў аб наданні ім статусу палітэмігранта за мінулы год. У папярэдніх гадах за наданне такога статусу хадайнічалі 193 беларусы (2004 — 50; 2005 — 73; 2007 — 70). У тым часе статус палітэмігранта атрымалі 40 беларусаў, а згоду на дапушчальную пабыўку — 16.

Працэдурны датычны выдачы рашэння аб наданні статусу палітэмігранта ў Польшчы замаруджваюцца да года-паўтара, а нават і да двух гадоў. Дзейнічаючы ў Беластоку Фонд „Патрыя” ў красавіку 2007 г. у рамках статутнай дзейнасці выступіў да Вядомства па справах чужаземцаў з прапановай паскорыць наданне статусу палітэмігранта Ануфрыю Рамановічу, які па палітычных прычынах, пазбягаючы турмы і абараняючы сваё жыццё і здароўе, 30 мая 2006 г. падаў адпаведную заяву праз пасрэдніцтва Надвісянскага аддзялення Пагранічнай аховы. У гэтым пісьме старшыня ўправы Фонду Станіслаў Буйніцкі (эмігрант польскай нацыянальнасці з Беларусі) напісаў: „Палітычныя эмігранты з Беларусі, удзячныя за аказанне ўсялякай дапамогі з боку ўлад РП,

адначасна выказваюць занепакоенасць працягласцю працэдур (больш чым 9-10 месяцаў) па разглядзе іх спраў. Сітуацыя палітэмігрантаў А. Рамановіча, Ф. Аўдзева, А. Абалевіча і іншых, не спрыяе рэалізацыі планаў беларускай

Фота Міры Лукшы

Ануфры Рамановіч

апазіцыі і супрацоўніцтва з грамадскімі арганізацыямі, якія дзейнічаюць у карысць развіцця дэмакратыі на Беларусі”.

65-гадовы Ануфры Рамановіч перад выездам з Беларусі быў прадпрымальнікам (мэблевая галіна) і дапамагаў непажаданаму рэжыму Лукашэнкі Фонду імя Льва Сапегі ў Віцебску. На яго заводзе працаваў палітвязень Павел Севярынец. Праблемы Ануфры Рамановіча пачаліся ў 2000 годзе, калі рашыў балтавацца на парламенцкіх выбарах. Тады пачаліся ператрусы ў яго кватэры, а фірма пастаянна кантралявалася. Рамановіч падтрымліваў Аляксандра Мілінкевіча і адказваў за агітацыю ў Віцебску ў ходзе прэзідэнцкай кампаніі 2006 года. Напярэдадні выбараў (19 сакавіка) быў арыштаваны на тры дні (17-20 сакавіка) і адначасна абвінавачаны ў вымантачванні грошай. Дзейнічаў ён у Саюзе прадпрымальнікаў Беларусі. Не скрывае ён, што з'яўляецца адстаўным афіцэрам КДБ. Працаваў ён у спецслужбах у 1970-1991 гадах. „У 1991 г. я вызваліўся, бо не бачыў сэнсу далейшай працы. Я зразумеў, што ворага ў выглядзе Захада (ЗША і інш.) не было”, — пасведчыў ён Вядомству па справах чужаземцаў.

Старшыня вядомства не паверыў ягоным тлумачэнням, што прычынай выезду былі палітычныя прычыны. Аспрэчыў таксама шматлікія дакументы пададзеныя заяўнікам. Аднаўляючы наданне статусу палітэмігранта, вядомства, між іншым, спаслалася на сакрэтнае пісьмо польскага Міністэрства замеж-

ных спраў. Рашэнне ў справе Ануфры Рамановіча старшыня Вядомства па справах чужаземцаў вынес 31 мая 2007 г., значыць год пасля падачы заявы беларусам і загадаў яму пакінуць межы РП да 29 чэрвеня. Прытым вышэйзгаданае

Пасля трох месяцаў (5 лістапада 2007 г.) Вядомства па справах чужаземцаў вырашыла назначыць чарговы тэрмін вырашэння справы. „Рэальным тэрмінам разгляду заявы аб наданні статусу палітэмігранта Спандара Ануфры Рамановіч (так было напісана — М. Х.) з'яўляецца дзень 30 сакавіка 2008 г.”, — напісала па ўпаўнаважанні старшыні Вядомства дырэктар Дэпартаменту эмігранцкіх працэсаў Іаанна Маеўская, якая раней падпісалася пад першапачатковым рашэннем старшыні Вядомства па справах чужаземцаў ад 31 мая 2007 г. Не было б у гэтым нічога dziўнага, калі б гэты рэальны тэрмін не выпадаў у нядзелю, значыць у дзень, калі Вядомства па справах чужаземцаў не працуе. Не варта тут прыгадаць іншыя чыноўніцкія неахайнасці ў гэтай справе, як хаця б інфармацыю ў рашэнні Рады па справах эмігрантаў, што Ануфрыю Рамановічу... 25 гадоў.

Ануфры Рамановіч і іншыя беларусы, якія хадайнічаюць аб наданні статусу палітэмігранта, не разумеюць, чаму ў Польшчы так доўга працэдура па наданні гэтага статусу і чаму прымяняецца адвольная трактоўка законаў, устаноўленых РП.

— Увесь свет прызнаў, што ў Беларусі пануе дыктатура. Не цяжка прадбачыць, што беларусы будуць уцякаць. Гэта ў Польшчы павінны яны гуртавацца, бо гэта ж найбліжэйшая Беларусі краіна, — кажа старшыня Фонду „Патрыя” Станіслаў Буйніцкі.

З больш дэталёвых інфармацый вынікае, што апрача Ануфры Рамановіча і згаданых у пісьме „Патрыя” беларусаў у падобнай сітуацыі апынуліся іншыя. Колькі іх, цяжка ўстанавіць. Сярод іх напэўна знаходзіцца прадпрымальнік і дзеяч у карысць дэмакратычных перамен у сваёй краіне Аляксандр Міхайлоўскі, які пазбег дэпартацыі дзякуючы асабістаму заступніцтву Станіслава Шупкевіча — старшыні першага, дэмакратычнага Вярхоўнага Савета РБ (1991-1994). Таксама і ён не дачакаўся шасці-месячнага тэрміну разгляду сваёй заявы. Рашэння чакае ўжо амаль год.

Павел Дамброўскі з Цэнтра даследавання міграцый, які супрацоўнічае з Вядомствам па справах чужаземцаў, так тлумчыць склаўшуюся сітуацыю:

— Замаруджванне разгляду заяў у першую чаргу датычыць спраў, якія цяжка даказаць. Асабліва ідзе пра факты, якія прадстаўляюць чужаземцы з краін з такімі рэжымамі як у Беларусі ці ў далёкіх афрыканскіх дзяржавах. Больш таго, у Вядомства па справах чужаземцаў недастатковая колькасць штатаў, а працаўнікі атрымліваюць вельмі нізкія як на Варшаву зарплаты. Не ўлічваючы кіраўнічыя кадры, вагаюцца яны ў межах 1 100-1 600 зл. Да гэтай тэмы яшчэ вернемся.

Павел Дамброўскі з Цэнтра даследавання міграцый, які супрацоўнічае з Вядомствам па справах чужаземцаў, так тлумчыць склаўшуюся сітуацыю:

— Замаруджванне разгляду заяў у першую чаргу датычыць спраў, якія цяжка даказаць. Асабліва ідзе пра факты, якія прадстаўляюць чужаземцы з краін з такімі рэжымамі як у Беларусі ці ў далёкіх афрыканскіх дзяржавах. Больш таго, у Вядомства па справах чужаземцаў недастатковая колькасць штатаў, а працаўнікі атрымліваюць вельмі нізкія як на Варшаву зарплаты. Не ўлічваючы кіраўнічыя кадры, вагаюцца яны ў межах 1 100-1 600 зл. Да гэтай тэмы яшчэ вернемся.

Ляўкова

Забралі вулічныя тэлефоны

Адзел Польскай тэлекамунікацыі ў Гайнаўцы забраў тэлефонныя будкі з некаторых вёсак Нараўчанскай гміны. Былі яны тут шмат гадоў, а зараз няма. З Новага Ляўкова таксафон вывезлі 12 лютага г.г., а са Старога Ляўкова раней. Чаму? Гэтага не ведаюць жыхары аднаго і другога Ляўкова. Ніхто іх не інфармаваў, што будзе дэмантаж вулічных тэлефонаў-аўтаматаў.

А яны ж, гэтыя агульнадаступныя тэлефоны, былі вельмі патрэбныя, калі здарылася нейкае няшчасце: ці то ў выпадку аўтамабільнай катастрофы, ці нечаканай ды раптоўнай хваробы таго ці іншага чалавека або таксама хатняй жывёлы. Многія людзі з будкі званілі па хуткую дапамогу і яна прыязджала. Як жа будзе цяпер? Не ўсе маюць стацыянарныя тэлефоны або мабільнікі.

Выбоіны на вуліцы

У асфальтавай маставой ваяводскай шашы на адрэзку ад скрыжавання яе з дарогай у Лешукі і далей у Новае Ляўкова і ў Плянту ўтварыліся глыбокія і таму небяспечныя выбоіны. Найбольш яны дакучлівыя на скрыжаванні дарог у Новым Ляўкове: ваяводскай і павятовай. Калі едуць вялікія грузавікі, у драўляных дамах не толькі дрыжаць шыбы ў вокнах, але і пагрозліва патрэскаюць франтоны, сцены і столі. Жыву я ў адным з такіх дамоў.

Дарожная служба, „залатай” выбоіны перш-наперш у вёсцы, бо мой дом распадзецца!

(ян)

Чарговія абяцанкі?

У гэтым годзе перамяняецца метадавалічвання платы пенсіянерам ды інвалідам. Прыбаўка будзе праводзіцца штогод, а не як раней калі інфляцыя ад апошняй пераацэнкі перавышала 6%. Сёлетняя прыбаўка будзе выключнай, паколькі ў мінулым годзе не было пераацэнкі, а апошняя была два гады таму і будзе ўлічваць рост цэн у 2005 годзе. Мяркуюцца, што ў сакавіку пенсіянеры атрымаюць 6,5% прыбаўкі, ды не менш чым 20% росту платы. Па ацэнцы ЗУС гэтай дабрадзеянасцю пакарыстаецца 9,8 мільёна пенсіянераў ды інвалідаў.

(ус)

Гайнаўка

Чаму закрылі?

У Гайнаўцы па вул. 3 Мая вясною, летам і восенню 2007 года працаваў невялікі рэстаранчык, у якім падавалі смачныя дранікі. Можна было заказаць дранікі са смятанай ці кефірам, з грыбным соусам або памідорамі ці агуркамі. У месам былі катлеты, у тым ліку катлета са свінной грудзінкай. З’еўшы можна было выпіць каву або чай з лімонам.

Было тут прыемна і ўтульна ды ветлівае абслугоўванне. Былі газеты да чытання. Багаты выбар марожанага.

Зараз, зімою, міні-рэстаран закрылі. Чаму, невядома. Вісіць у дзвярах дошчачка з надпісам „Zamknięte”. Вельмі шкада. А дранікі тут былі смачата!

(ян)

Дарожныя справы ў Арлянскай гміне

Тэкст і фота Міхала МІНЦЭВІЧА

Бельскае староства за год можа пакласці толькі каля дзесяці кіламетраў новага бітумічнага насцілу, хаця патрэбы намога большыя; гэтак справы маюцца з самога пачатку дзеяння самаўрадаў. Штогод пасля зімы прыбывае новых дзёр на павятовых дарогах са старым асфальтам, а іх латанне „рашае” праблему толькі на адзін сезон. У дадатак значна буйнее аўтамабільны рух, не толькі аўтафураў, але і легкавушак. У Арлянскай гміне, традыцыйна ўжо, павет кладзе мала новага асфальтавага палатна на падпарадкаваных сабе дарогах, а яшчэ менш робіць гэта на гмінных дарогах сама гміна. Дарогі ў Арлянскай гміне, у параўнанні з суседнімі гмінамі, не найгоршыя; магчыма нават, што найлепшыя.

Дагэтуль найбольш павятовых дарог у Арлянскай гміне заасфальтаваў у 1990-х гадах тадышні воіт Міхал Іванчук, якога ў народзе справядліва называлі „будаўніком дарог”. Чаму так сталася? Іванчук галоўным чынам асфальтаваў дарогі, бо такая інвестыцыя войту найлягчэйшая (не трэба тут столькі хадаініцтваў як, напрыклад, пры ўзвядзенні будынка), людзі па вёсках цешыліся і ахвотна выбіралі яго на чарговыя тэрміны. Такім чынам гмінны бюджэт распадаваўся галоўным чынам на дарогі, якія пазней перасталі быць гміннымі. У іншых гмінах пра дарогі так не турбаваліся і калі насталі самаўрады, тады Бельскае староства ўзялося асфальтаваць свае дарогі ў тых „адсталых” гмінах, толькі не ў Арлянскай, дзе гэтую работу выканаў раней Іванчук.

У Арлянскай гміне найбольш інвестыцый павет выканаў у першым тэрміне, г.зн. у 1998-2002 гг., калі павятовым радным быў арлянскі ветэрынар Юзаф Бжана і калі большасць Рады павета складалі правыя радныя. У мінулым тэрміне, у 2002-2006 гг., жыхары Спічкоў дарэмна чакалі абяцанага асфальтавага насцілу на павятовай дарозе з Орлі цераз Спічкі ў Парцава. Перад чарговымі выбарамі была выканана толькі асфальтавая падліўка на дарозе з Орлі ў бок Пашкоўшчыны.

У 2007 годзе ў Арлянскай гміне павет перабудаваў дарогі ад шашы Бельск — Кляшчэлі да вёсак Кошкі і Пашкоўшчына, вартасцю за 700 тысяч златаў, з чаго палову пагасіла гміна. А ў цэлым Бельскім павеце за мінаючы год было выканана каля 14 кіламетраў асфальтавых дарог.

На 2008 год павет запланаван перабудову дарогі з Орлі ў Спічкі (астанецца яшчэ адрэзак са Спічкоў у Парцава) коштам амаль паўтара мільёна златаў. Дзеля параўнання: на пабудову дарогі Мень — Алэнды — Галёнкі — Сельц — Боцькі, якая пралягае праз Рудчанскую, Браньскую і Боцькаўскую гміны, павет адвёў звыш шасці мільёнаў златаў. І я стаўлюся скептычна да абяцанай пабудовы дарогі ў Спічкі, бо гэтая справа цягнецца ўжо шмат гадоў і з дакументаў староства вынікае, што ў павеце няма выкананай нават тэхнічнай дакументацыі для гэтай інвестыцыі, хаця для іншых ужо ёсць. Я перакананы, што дарога ў Спічкі мела б большыя шанцы вы-

канання, калі б пра яе больш гаварылася на сесіях нашай Гміннай рады. Парадаксальна тое, што вёска Спічкі з’яўляецца адной з найбольш актыўных у Арлянскай гміне. І яе жыхары перастаюць ужо верыць у абяцанкі-цацанкі...

На 2008 год павет запланаван яшчэ дзве малыя задачы ў Арлянскай гміне, менавіта перабудову дарогі ад

лай гміны ды высеклі прыдарожныя кусты каля Крывятых і Чахоў-Забалотных. Коштам у амаль 35 тысяч златаў былі выкананы рамонтныя вясковых святліц у Пашкоўшчыне, Градалях, Дыдулях, Рудутах і Крывятыхах. У выніку аўкцыёна Павятовая ўправа дарог у Бельску выбрала Гмінную ўправу ў Орлі выканаўцам зімовага ўтрымання дарог у Арлянскай гміне.

На 2008 год у Арлянскай гміне прадабчаюцца наступныя інвестыцыі:

— пабудова санітарнай каналізацыі на вуліцах Чырвонай Арміі і Сянкевіча ў Орлі коштам каля 1 800 тыс. зл.;

— перабудова дарогі ў Шчытах-Навадворах коштам у 305 тыс. зл.

— перабудова дарогі з Москваўцаў у Круглае коштам у 520 тыс. зл.;

— мадэрнізацыя даязных дарог да палёў вёскі Рыгораўцы коштам у 183 тыс. зл.;

— рамонт вуліцы Канапіцкай у Орлі;

— рэкультывацыя гміннай звалкі коштам звыш 82 тыс. зл.;

— мадэрнізацыя святліц у Шчытах-Навадворах і Крывятыхах агульным коштам звыш 162 тыс. зл.;

— купля ксеракапіравальнага апарата коштам у 6 тыс. златаў.

Агулам на інвестыцыі ў 2008 годзе Арлянская гміна прызначыць звыш 3 162 тысяч златаў.

Недзе ад васьмі гадоў у Бельскім павеце праводзіцца планавае высека небяспечных для дарожнага руху таполяў, у тым ліку і ў Арлянскай гміне. Мінулай вясной гэтыя дрэвы амаль поўнасцю зніклі з дарогі між Орляй і Вулькай, а нованасаджэнні на іх месцы няскора вырастуць.

Але і ліпы, якімі абсаджаны вуліцы, ствараюць клопаты. Амаль кожную вясну трэба іх абсякаць, каб не засланялі дарогі вадзіцелям і каб не... расцярушвалі перавожаемых вуліцамі саломы і сена. Здраецца, што гэтыя дрэвы сцягаюць электраправадоў і з гэтай прычыны ў аднаго з гаспадароў ад кароткага „ліпавага” замыкання прападаў ток; такія ўспышкі стваралі небяспеку і людзям.

Чалавечая дурнота бязмежная. Рашэннем ранейшых арлянскіх гмінных улад на тратуары па вуліцы Канапіцкай (побач Гміннай управы) былі пасаджаны дубы. Мінулы гады і тыя дрэвы сваімі каранямі сталі перакульваць тратуарныя пліты, перашкаджаючы хадзьбе. Толькі ў мінулым годзе ўдалося высечы частку гэтых дубоў.

Летась многіх жыхароў Орлі ўзбударажыла высечка шматлікіх ліпаў па вуліцах Бельскай і 1-га Мая. Я, як радны, патэлефанаваў дырэктару Павятовай управы дарог Лешку Аляксеюку. Ён запэўніваў мяне, што дрэвы былі прызначаны для высечкі. Але жыхары мястэчка не могуць з гэтым пагадзіцца, бо дрэвы былі жывыя, зялёныя. Зараз не праводзіцца насаджвання новых дрэў па вуліцах і ў Орлі робіцца неяк сумна. Магчыма, што сумна не ўсім, бо цяпер некаторым арлянам не трэба прыбіраць восенню лістоўя; хаця ёсць і такія, якія ніколі не прыбіраюць. Робяць гэта за іх вецер і суседзі. Ну, і раз у год гмінныя работнікі.

Абсяканне ліпавага голля гміннымі работнікамі па вуліцы Сянкевіча вясною 2007 года

Тапчыкал да шашы Бельск — Кляшчэлі, коштам у паўмільёна златаў, і перабудову дарогі ў вёску Рудуты, коштам у 280 тысяч златаў.

У 2008 годзе Бельскі павет плануе найбольш заінвеставаць на дарогі ў Боцькаўскай гміне — амаль сем з паловай мільёна зл., у Вышкаўскай — 3 366 тысяч зл., у Арлянскай — 2 250 тысяч зл., у Бельскай — 1 755 тысяч зл., у Браньскай — 900 тысяч златаў.

У 2007 годзе Арлянская гміна выканала:

— асфальтаванне вуліцы Крывой у Орлі коштам у амаль 380 тыс. зл.;

— асфальтаванне вуліцы ў Вульцы коштам у амаль 350 тыс. зл.;

— перабудову вуліцы ў Шчытах-Дзенцялове коштам звыш 115 тыс. зл.;

— згаданыя раней інвестыцыі супольна з паветам (удзел гміны ў 351 тысячу зл.);

— мадэрнізацыю даязнай дарогі з Крывятых у Чорны Лес, коштам у амаль 50 тыс. зл., з чаго гміна ўклала каля сямі з паловай тысяч зл.;

— новы масток на рацэ Белай каля Малінік коштам звыш 67 тыс. зл.

Важнай для жыхароў інвестыцыяй была мадэрнізацыя вулічнага асвятлення на тэрыторыі Арлянскай гміны коштам амаль у 315 тыс. зл. (пасля мадэрнізацыі кошты электраэнергіі ўпалі на 45%). За амаль 58 тысяч златаў быў добраўпарадкаваны пляц каля Гміннай управы — пабудавана стаянка для дзесяці легкавушак, чатыры клумбы і дзве лаўкі. Апрача гмінных дарог гміна выконвала сваімі машынамі рамонтны масткоў і даязных дарог да палёў. Гмінныя работнікі і віноўнікі язды „пад хмяльком” на веласіпедзе абнавілі аўтобусныя прыпынкі на тэрыторыі цэ-

Ганна Кандрацюк (zorka@niva.iig.pl)

З р к а

Д Л Я Д З Я Ц Е Й І М О Л А Д З І

Зімою леснікі і егеры вядуць падлік дзікіх насельнікаў Беларэжскай пушчы. Для чаго гэта робіцца? Каб ведаць, ці пракорміць старажытны лес усіх звяроў. Калі іх будзе вельмі многа, маладыя дрэўцы не паспеюць стаць вялікімі. Іх знішчаць ласі і алелі. А яшчэ вучоныя назіраюць за жыццём звяроў, іх здароўем, павадкамі.

З такой мэтай навуковы супрацоўнік беларускага Нацыянальнага парку тэрыялаг Аляксей Буневіч адправіўся лютаўскім днём у Сухопальскае ляснацтва. Там на ўзлеску, дзе на кармавой паляне пасеяны рапс, любяць ласаваяцца зубры. І на гэты раз яны мірна пасвіліся на зялёным полі. Аляксей узрадаваўся, што, мабыць, увесь статак знаходзіцца перад ім, заняў назіральны пост і прыступіў да падліку. Але не паспеў ён налічыць палову звяроў, як аднекуль узяліся верталёты, і нізка праляцелі над вершалінамі дрэў. Ад нечаканасці звяры кінуліся ў лес. Навуковец зразумеў, што чакаць, пакуль зубры зноў выйдучь, няма сэнсу, і адправіўшы наўздагон сталёвым птушкам непісьмовы выраз, панура паплёўся да службовага УАЗіка.

Раптам у пажоўклай мінулагодняй траве штосьці чорнае заварушылася. Так і ёсць: зубраня. Малое бездапаможна ляжала на баку і не магло падняцца. Напэўна, пасвілася разам са статам. Аляксей паглядзеў наўкола. Зубрыцы нідзе не было відаць, хоць звычайна маці ніколі не пакідае ў бядзе сваё дзіця. Што ж здарылася? Можна, старыя быкі моцна пабілі немаўлятка ці яно захварэла? У любым выпадку патрэба яго даставіць у вальер і там лячыць. Аляксей рушыў да зубраняці. А як толькі наблізіўся да цяляці,

Фота Аляксея БУНЕВІЧА

яно набычылася і пагрозліва натапырыла рожкі.

Навуковец убачыў, што ўдваіх з шафёрам яны не пагрузаць стокілаграмавае зубраня ў кузаў „фермера”. Рашылі ехаць за дапамогай у бліжэйшую вёску. Па дарозе набралі саломы са сцірты, каб хвораму мякка было ляжаць у машыне, і на ферме дамовіліся з трактарыстам, што той з дапамогай прыстасавання пагрузіць цяля ў кузаў УАЗіка. Падсобиць мужчынам вызваўся егер з Сухопалля. Нікому лёс малага зубрыка не быў абыякавы.

Пад'ехаўшы ўсёй камандай да месца здарэння, выратавальнікі ўбачылі, што зубраня, торгоўчыся, скацілася ў роў і па-ранейшаму без-

дапаможна спрабавала падняцца на ногі. Добра, што там не было вяды. Сталі рыхтавацца да пагрузкі. І раптам (адкуль узяліся сілы?) зубраня паднатужылася, устала і на дрыжачых слабых ножках самастойна выбралася наверх. Ад нечаканасці Аляксей забыў пра фотаапарат, а зубраня, пахістваючыся, падбегам накіравалася ў сваю родную стыхію. Хвіліна — і зубрык схавався ў цёмным лесе. Там, куды падаўся статак. Покліч вольнай пушчы і блізкіх суродзічаў прыдаў яму сілы. Ці можа спрацаваў інстынкт самазахавання? Няхай жа беражэ пушча свайго маленькага ўладара!

Таіса СКУРАТАВА
Беларэжская пушча

Зубраня Міра ЛУКША

Ходзіць з мамай зубранятка
Недалёка ўсяго статак.
— Шут усе, а дзе мой татак? —
Не стаіцца зубранятку.
Тата зубр пайшоў у пушгу,
Ён заграз у самай гушгы,
Ён шукае там спажывы;
Татак моцны, нелянівы.
Зубрык, як усе дзіцяці,
Малатка папіў у маткі,
І глядзіць: А што такое!?
Мамка корміцца карою?
Ёсць галінкі, лісце, травы,
З паснічка скубне атавы....
— Мама, смагна? Дайце мне!
Б-э-э-э!!!
— Ёсці будзеш па вясне!

ГІСТОРЫЯ ПРА ВОЧЫ, ЯКІЯ ЎМЕЮЦЬ ГЛЯДЗЕЦЬ ТАК, КАБ МЫ РАЗУМЕЛІ

Аднаго разу вечарам, калі сонца зайшло за хмаркі, а хмаркі ўсміхаліся, таму што было ім у той вечар цёпла-цёпла, мне на каленкі залезла маленькая дзяўчынка Тонечка. Яна і напраўду была маленькая, усяго тры гадоўкі, але вочы мела вялікія-вялікія, і яшчэ... Але што яшчэ — дазнаўся і зразумеў крыху потым.

— Дзядзечка Сід! — узняла на мяне свае агромністыя зоры-вачаняткі Тонечка. — А хіба можна закахацца ў тры гады?

— А што так? — запытаў я ўсмішліва.

— Ды так... Ён такі... цудоўны! Такі мілы! І так незвычайна заўсёды глядзіць на мяне.

— Гэта як?

— Так, як могуць глядзець толькі

закаханыя.

— А колькі яму год?

— О! Ён старэйшы за мяне. На цэлы месяц і тры дні.

— Вось ты сама і адказала на сваё пытанне, — зазірнуў я яшчэ раз у глыбокія, крыху наўна-перапуджаныя ад гэтага дзіўнага свету і вечаровых промняў вочы Тонечкі.

Зазірнуў... і ўспомніў крыху іншыя вочы. Дзяўчыны-дзеўчынёшкі, мілага майго сонейка, у якой — сінечныя, як валожкі, зорныя, як першы, чысцюткі снег, пшчотныя, як сакавіцкая сціпляя лістота — і такія родныя, такія каханыя вочы. Дзяўчыны, якая малодшая за мяне ўсяго на дваццаць сем год.

Ваш Дзядзечка Сід

7 лютага 2008 г., Кобрын

„Жэмэрва” са Студзіводаў

Фота Ганны КАНДРАЦЮК

Вершы

Віктара Швэда

Дэальны сыноч

Бацька надта адмысловы
Хваліцца сваім сыноч.
Хлопец дзесяцігадовы
Дэальным дзецючом.

Ужо плакаць не павінен,
Са стыдом пачаў ён жыць.
За руль бацькавай машыны
Не сядзе каб яе разбіць.

Паслухмяны

Міхаська кажа сваёй маці:
— Сёння настаўнік нечакана
Спытаў мяне ці ў нашай хаце
Бываю часам паслухмяны?

— Я адказаў яму. — Заўсёды.
— Гэта ж няпраўда,
мой сыночак.
— Нашы канфлікты і прыгоды
Вонкі выносіць мы не хочам.

Фота Ганны Кандрацок

Ці выжыве Семяноўка?

Пра Семяноўку і яе мінулае з Марыяй і Іванам ШЫМАНЮКА-МІ размаўляе рэдакцыя сустрэчанскай газеты „КРЫК”.

— Адкуль узялася назва Семяноўка?

— Назва ад пана, які сюды прыехаў і называўся Сямён. Было гэта даў-

но-даўно, можа шэсцьсот гадоў назад.

— Колькі людзей жыве ў Семяноўцы?

— У 1956 годзе было тут 1 340 жыхароў, а зараз толькі 530 душ на ўсю парафію, гэта значыць у Семяноўцы, Прэнтах, Пасеках, Баб'яй Гары, Тарнопалі.

— Ці Семяноўка мае кварталы са сваімі назвамі?

— Вядома, мае. Гэта: „Усадзьба”, „Гулачка”, „Старое Сяло” і „Новае Сяло”.

— А якія ў вёсцы самыя папулярныя прозвішчы?

— Найбольш у нас Бірыцкіх, Аліхвераў, Матыскоў, Шыманюкоў...

— Ці ў час вайны да вас насялялі жыхароў іншых вёсак?

— Так, сюды перасялілі Баб'ю Гару, Пасеку, Медзвядзі.

— Ці ўсе людзі вярнуліся пасля вайны 1939-1945 гг. у вёску?

— Жанчыны ўсе вярнуліся, але мужчыны не. Яны або згінулі, або згубіліся.

— Ці пасля вайны людзі з'язджалі адсюль у свет?

— Найчасцей ехалі на Мазуры або ў Беларусь.

— Што Вы рабілі ў жывіцы?

— Я працаваў на гаспадарцы, у краме і ў гміне, — кажа дзядзька Іван.

— А ці можна выжыць з агратурызму?

— Ой, не! Тут у нас пяць агратурыстычных гаспадарак, але выжыць з іх не дасца. Трэба мець яшчэ дадатковы занятак.

— А што такое Марушка?

— Гэта пейзажная вышка, калісьці там быў хутар.

— А як Вам жывецца?

— Там дзе я нарадзіўся, — кажа спадар Шыманюк, — там мне і добра!

— А як Семяноўка жыла з іншымі вёскамі?

— Мы разам танцавалі на забавах, часта біліся, вёска ішла на вёску. Людзі не ўмелі сядзець ціха. Часам, калі не было чужых, біліся свае, вуліца ішла на вуліцу.

— Што думаеце пра будучыню Семяноўкі?

— Я думаю, — кажа дзядзька Іван, — што праз 20 гадоў Семяноўкі не будзе.

— Дзякуем за размову.

Гутарылі: Эвеліна БІРЫЦКАЯ і Юстына ДЗЯДУЛЯ (Крык)

Музыка з кайфам

Сусветны „Кальян”

У кожнай краіне знойдзем музычнае падполле, якое існуе зусім незалежна. Гурты маюць сваіх фанатаў і зусім не пераймаюцца галоўнымі напрамкамі ў музыцы. Амаль не ціка-

вяць іх моды і тэндэнцыі. Галоўнай іх задачай з'яўляецца папулярнацыя акрэсленага стылю быцця ці канкрэтных поглядаў. У такіх умовах працуюць таксама гурты ў Беларусі. Нягледзячы на факт, што па свеце распаўсюджвалася сцвярдженне, што беларуская му-

зыка падпольная, трэба сказаць, што ў музыцы існуюць пэўныя межы, якіх некаторыя не перасягаюць. Таму такія гурты як „Deviation” ды „Кальян” да сёння ўспрымаюцца як абсалютная альтэрнатыва.

Гурт „Кальян” паўстаў у Гродне ў 1996 годзе. Горад гэты не выпадковы. Можна таму, што гэта заходняя частка Беларусі, а можна таму, што гэта горад з традыцыямі адкрытасці, шматкультурнасці і розных уплываў, таму і музыка мае розныя крыніцы і ў тэкстах прэзентуе многія пункты гледжання. Таксама „Кальян” гэта гурт, які не баіцца паказваць свайго жорсткага становішча. Ужо больш за дванаццаць гадоў пішуць тэксты, у якіх знаходзім крытыку нянавісці і абсурдаў штодзённага жыцця. Супрацьстаяцца дурным правілам і антычалавечнай палітыцы. Можна ска-

рускай палітыкай, хаця трэба сказаць, што такія гурты як „Кальян” цяжка назваць толькі і выключна антылюкашэнкаўскімі; нават нельга так казаць, таму што па сутнасці не падабаецца ім з'яўляцца палітыка, адсутнасць пашаны для людзей, захоп свабоды.

Варта яшчэ падкрэсліць характар музычны „Кальяна”. У канцэртным фармаце я бачыла гурт толькі звычы, але гэтага было дастаткова, каб адчуць узровень эмоцый выканаўцаў. Даволі часта здараецца мне ўключыць нейкую песню „Кальяна”, таму што адчуваецца як душэўна коле іхняя праўда, а пераказ здаецца быць універсальным, хопіць глянуць на колькасць краін, з якіх фанаты наведваюць сайт кальяноўцаў (www.kalian.grodno.by).

З а п о ў н і ц е клеткі беларускімі словамі. Адказы (з наклееным кантрольным талонам) на працягу трох тыдняў дашліце ў „Зорку”. Тут разыграем цікавыя ўзнагароды.

Адказ на крыжаванку н-р 5: Яр, амур, арт, мур, шкёлка, парашут, каб, здабыча, пара, Паўл, Ян, сад, бараніна. Дом, праца, мама, мурза, урад, яр, шапка, шуба, актыў, член, салка, арка, табун.

Узнагароды, кампакт-диск ІЛО&FRIENDS „pa darozie”, выйгралі: Марта Гіншт, Марта Адамюк, Кася Капытка з Чыжоў, Юлія Панютыч, Рафал Нявінскі з Бельска-Падляшскага, Агнешка Мароз з Гайнаўкі. Віншуем!

i_basovka@o2.pl

Польска-беларуская крыжаванка № 9

З а п о ў н і ц е клеткі беларускімі словамі. Адказы (з наклееным кантрольным талонам) на працягу трох тыдняў дашліце ў „Зорку”. Тут разыграем цікавыя ўзнагароды.

			Szpak				Koń
			Podarunek				Chal!
	Grypa	Gust Skala	Eapa	Wysoczyzna	Warstwa Och		
	Slawa				Bierz Zabawka		
	Korzysc						Idea
Kapusta							
	Wiaz				Cud		
	Lania				Jar		
				Jak			
	Jedzenie	Skora					Ja

Узнагароды, кампакт-диск ІЛО&FRIENDS „pa darozie”, выйгралі: Марта Гіншт, Марта Адамюк, Кася Капытка з Чыжоў, Юлія Панютыч, Рафал Нявінскі з Бельска-Падляшскага, Агнешка Мароз з Гайнаўкі. Віншуем!

Патушылі святло і білі па твары

У 1915 годзе мая сям'я падаралася ў бежанства з вёскі Подваркі, а ў 1921 годзе вярнулася ў тую ж самую вёску, толькі называлася яна ўжо інакш: Фальваркі-Тыльвіцкія. Была яна раздзелена ад Фальваркаў-Вялікіх праваслаўным і каталіцкім крыжамі. Фальваркі-Тыльвіцкія — тыповая беларуская вёска, праваслаўная, а ў Фальварках-Вялікіх жыло мешаннае насельніцтва, каталіцка-праваслаўнае. Аднак разумелі яны адзін аднаго, хаця размаўлялі на розных мовах.

Рэлігійна-нацыянальныя праблемы пачаліся тут пасля 1944 года. Частка моладзі з Фальваркаў-Вялікіх далучылася да падпольнай арганізацыі, якая змагалася за вяртанне Лонданскага ўрада, за ІІ РП — краіну бяды, галечы, беспрацоўя і стаўлення да праваслаўных беларусаў як да грамадзян другой катэгорыі (у міжваенны перыяд ліквідаваных было каля 150 цэркваў, ажыццяўлялася ўмяшанне дзяржавы ва ўнутраныя справы Царквы, былі ліквідаваны друк і школьніцтва, а беларусам быў закрыты доступ да кіруючых пасадак).

Членамі падпольнай арганізацыі сталі „Дзічка“, „Ян“, „Кот“, „Мгла“, „Оса“, „Роля“, „Тыгрыс“, „Врубэль“ і „Жук“, а таксама Б.І. і Ш.М. У 1945-1947 гадах учынялі яны незаконны захоп чужой маёмасці, якая часам была здабыткам усяго жыцця жыхароў беларускіх вёсак. А базай для рабавання сталі беларускія сяляне вёсак Фальваркі-Тыльвіцкія, Фальваркі-Малыя, Фальваркі-Вялікія, Малынка, Ахрэмавічы, Альшанка і Тапалян. Рабаўнікі забіралі грошы, веласіпеды, касцюмы, пінжакі, штаны, бялізну, гадзіннікі, святэры, авечыя шкуры, брытвы, лейцы, валёнкі, чаравікі, шапкі, вепрукоў, мяса, гарэл-

ку, яйкі, каўбасу, сыр, саланіну і іншае. Калі бандытаў не ўпускалі ў хату, разбівалі яны шыбы ў вокнах. Не дазвалялі яны запаліць лямпу, толькі святлілі ліхтарыкамі. Рабункі паўтараліся па некалькі разоў. Сяляне не дакладвалі аб гэтым органам правапарадку, паколькі грабежнікі запалохвалі іх карай смерці. Заграбленае прадавалася, напрыклад, у Гайнаўцы, або карысталіся ім члены падполля і іхнія сем'і. Пацярпелыя распазнавалі зрабаваныя прадметы, многа іх было выяўленых падчас вобискаў.

Каб не быць галаслоўным прывяду некалькі прыкладаў тэрарызму і незаконнага прысабечвання чужой маёмасці.

Першае напаўненне на сям'ю сведкі М. С. адбылося ў кастрычніку 1945 года. Рабаўнікі забралі тады веласіпед, бялізну, гармонік, некалькі суkenак, асенняе паліто, 6 літраў гарэлкі і матэрыял на боты. Цешча распазнала „Жолондзя“ з Тапалян. Пабілі яны цешчу і цешчу. У красавіку 1946 г. „Жолондзь“ з неведомым патрабавалі саланіны, тытуню і гарэлкі. Забралі суkenку. Часта прыходзілі іншыя і забіралі ўсё, што можна было ўзяць. У лістападзе 1946 года прыйшлі „Жолондзь“ і „Тыгрыс“ з Міхалова. Сведку і мужа пабілі дубінкамі да непрытомнасці, штурхалі нагамі. Звязаннага мужа вывелі на панадворак і застрэлілі дзесяць метраў ад дома. Муж сведкі не хацеў аддаць грошай за прададзенага каня, паколькі трэба было яму заплаціць падаткі і ўтрымаць сям'ю з 9 чалавек. Адыходзячы, забралі веласіпед, патэфон і 2 кашулі. За кожным разам сямейнікі распазнавалі рабаўнікоў, якія крычалі да сведкі: „Ты, кацапка, выматывай у Расію“, „Ты б..., застрэлю цябе так, як твайго му-

жа. Давай сякеру“. Адночы адзін з распазнаных стрэліў і куля праляцела побач галавы сведкі ды ўткнула ў сцяне. Збівалі сведку па нагах, выбівалі шыбы. З надыходам ночы трэба было хаваць апошні абутак. А забралі радыёпрыёмнік, веласіпед, мушкетэра паліто, штаны, бялізну, 3 пары вужваў, боты з халявамі, некалькі суkenак, галошы, валёнкі, халявы, шкуру і пінжак. Хавала яна ежу ад дзяцей, каб было што даць рабаўнікам. Падчас грабязю дамачадцаў закрывалі ў адным пакоі. У жніўны перыяд ноччу двух вядомых рабаўнікоў забралі з поля 90 снапкоў пшаніцы. Падобнае тварылася ў іншых гаспадароў. Ад боязі яны не паведамлялі органаў правапарадку аб бяспраўі, а нават не прызнаваліся, што іх аграбілі.

А вось паказанні Ю. Р. — другога сведкі. Няпрошаныя госці наведвалі яго дом шэсць разоў. Першы раз „Ян“ і „Роля“ прыйшлі на праваслаўную Куццю 1946 года і запатрабавалі гарэлкі і закускі. Атрымалі жаданае. Прыйшлі на другі дзень (на Каляды) быццам бы ў пошуках загубленых дакументаў. Адыходзячы, прыгразілі, што вырэжучь усю сям'ю да трэцяга пакалення, калі яна выявіць іх прысутнасць. На Новы год (14 студзеня 1946 года) прыйшлі ўзброеныя асобені, загадалі падняць рукі ўверх. Патушылі святло і білі па твары. „Дзічка“ прыставіў ружжо да барады і заявіў, што заб'е. Спалоханы сведка адпіхнуў дула, раздаўся выстрал і гаспадар атрымаў раненне ў палец левай рукі. Забралі тады падрыхтаваныя пад святы харчы. Адыходзячы, загадалі маўчаць. За кожным іх „візітам“ трэба было аддаваць харчовыя прадукты, бо прыходзілі са зброяй. Страх было смерці.

А што ж яны зрабілі для Польшчы, за якую змагаліся? Група з 50 чалавек пад камандай „Марка“ намагаліся яны заатакаваць Міхалова. Напад не ўдаўся. Перашкодзіў ім жаночы гарнізон пункту аховы сувязі Чырвонай Арміі, які стаяў у адлегласці 1 кіламетра ад Міхалова. Па загадзе „Марка“ група адышла назад. Таксама акцыя нападу на Заблудаў не атрымалася, паколькі ў той час у мястэчку з'явілася Войска Польскае. Толькі 26 лістапада 1945 года і 5 лютага 1946 года ўдалося напасці ім на Міхалова, у выніку чаго загінула 5 членаў ППР. Прыгаворы былі выкананы на падставе даносаў членаў мясцовай сеткі.

3 рук падполля загінулі між іншым:

1. Канстанцін Сцепановіч з Фальваркаў-Тыльвіцкіх, якога 8 лістапада 1945 года застрэлілі „Жолондзь“ з Тапалян і „Тыгрыс“ з Міхалова таму, што не хацеў аддаць ім грошай.

2. Валянцін Сакалоўскі з леснічоўкі Барсукоўшчына, які 5 лютага 1946 года пайшоў на забаву ў Сламянкі. Труп не быў знойдзены.

3. Віталій Трахімчук з Фальваркаў-Тыльвіцкіх. 31 студзеня 1947 года група „Жолондзя“ ўварвалася ў дом ягонага бацькі. Абрабавалі гаспадарку, а яго выкралі, паколькі ён распазнаў рабаўнікоў. У зваротнай дарозе Міхалу Матушэўскаму забралі фурманку з канём і ад'ехалі. Труп В. Трахімчука быў знойдзены ў сакавіку, калі сышоў снег, у раёне леснічоўкі Буды пры дарозе ў Жэдня. Праўдападобна застрэліў яго „Лялюсь“ па загадзе „Жука“.

4. Аляксандр Валасевіч з Фальваркаў-Тыльвіцкіх забіты быў неведомымі 18 верасня 1945 года на панадворку, калі ішоў у клуню спаць.

К. М.

Ластаўка старой-новай традыцыі

Загалолак дыску: *Жэмэрва — Tradycyjne pieśni Białorusinów Podlasia i Polesia*

Выканаўцы: этна-гурт „Жэмэрва” са Студзіводаў пад кірункам Анны Фіёнік

Выдавец: Аб'яднанне „Музей Малой айчыны ў Студзіводах, Бельск-Падляшскі — Студзіводы 2007 год

— А чаму так брыдка вы назвалі свой гурт, часта пытаюць нас слухачы. Чаму не назвалі сябе як людзі — „Салавейкамі” або „Калінкамі”? А то выдумалі *невідзь-што!* І што гэта такое тая ваша „Жэмэрва”? — Дарафей Фёнік прыводзіць крытычныя заўвагі ў адрас свайго этна-гурту са Студзіводаў. Пра спевы і танцы крытыканы пакуль бацца выказвацца. І мала хто разумее, што спяваюць яны сапраўдны фальклор з навакольных вёсак: Маліннік, Трашчаток, Ласінкі, Крыўца, Арэшкава ці Градалёў. Апошні акцэнт самы галоўны, таму спевакі заўсёды адзначаюць яго перад выступленнем.

Нядаўна „Жэмэрва” запісала свой першы кампакт-дыск пад аднайменным загалоўкам. Здзівіў мяне змест буклета, далучанага да кружэлкі. У пачатку адукацыйны матыў, дзе паясняюцца забытыя падляшскія словы, напрыклад: дівэрык (швагер), золонка, ятрошка (тут, на жаль, няма паяснення).

Е тожэ слово, которэ называе групу діті, вэсёлой молодзёжы. Нэ вэсуды гучыт одінаковаю. В Вэрполёві то будэ „руйця”, Рудутах — „шэмэрва”, Хмэлеві — „шэморот”, а в Студзіводах і Храболах — „жэмэрва”.

На дыску 20 песень, прытым сама „Жэмэрва” спявае іх толькі адзінаццаць. Апошнія песні складаюць выступленні з апошняга фестывалю „Там по маёвуй росі”. Аўтарытэт маладога студзіводскага гурту грунтуюць таленавітыя спявачкі з Падляшша і Палесся: Надзея Сахарчук з Маліннік, Марыя Дмітрук з Ласінкі, Кацярына Ціханюк са Збуча, „Крыўчанкі” з Крыўца, вальная група з Новай Папіны з-пад Драгічына (Палессе), спевакі з Меднага, што на Брэстчыне, „Доброславочка” з-пад Пінска, калектыў з Дэменіч, што каля Жабінкі ды пушчанскія „Арэшкі” з Арэшкава. Анна Фіёнік, кіраўнік „Жэмэрвы”, так тлумачыць спалучэнне:

— Такім чынам мы хацелі ўшанаваць нашых майстроў і настаўнікаў. Ад іх чэрпаем натхненне і ўзоры. Яны для нас найважнейшыя.

„Жэмэрва” пачала сустракацца ў студзіводскім музеі з 2003 года (музычны грунт падрыхтаваў этна-

гурт „Дівэрык”, які дзейнічаў пры музеі з 1997 года). Кампакт-дыск гэта падвядзенне выступленняў, канцэртаў, паездак і экспедыцый па Падляшшы і Палессі. Апынуліся на ім каляндарныя абрадавыя песні, напрыклад: калядкі, гагатушныя калядкі-пажаданні ці малавядомы тэкст да абраду „Хрыстка” з Арэшкава. Вядома, не магло абыцца без вясновых агулек, вяснушак, барадаек ці рагулек. Ёсць дзве жніўныя песні з Ласінкі і Дэменіч. Увесь рэпертуар вылучацца

глыбокім паэтычным зместам і каларытнай рэгіянальнай адметнасцю. Ужо само вывучэнне зместу — вялікі выклік для нашага маладога, пераважна польскамоўнага спевака. Наколькі гэта складаная справа відаць у прапанаваным саставе маладых і дарослых спевакоў. „Жэмэрва” пакуль вучыцца, яна ў першую чаргу працуе над зместам, гучам і архітэктурай песні. Таму іх спевы гучаць яшчэ няспела і сурова. Проста, не хапае тут багатай эмацыянальнасці і атмасферы, якая захапляе ў старэйшых выканаўцаў ды індывідуальнасці пасобных выканаўцаў, якой не зацірае добрае калектыўнае выкананне. Нягледзячы на

заўвагі, кампакт — цэнны. Запіс „Жэмэрвы” трэба ўспрымаць як ластаўку старой-новай эстэтыкі, якая пасля гадоў забыцця, зноў вяртаецца ў русло сусветнай культуры. „Жэмэрва” — дасканалы прыклад маладым фанатам беларускай музыкі. Варта прэзентаваць дыск (як і танцы) у нашых школах і святліцах, бо тут кранаем справу аўтэнтычнасці і вяртаем прызабытыя словы, якія спачатку здаюцца „брыдкімі” а пасля... арыгінальнымі!

(гак)

Пры савецкай уладзе

Успамінае *Марыя БШЧУК (з роду Шатыловіч) — 80-гадовая жыхарка Кузавы Чаромхайскай гміны*

— 14 кастрычніка 1939 года рускія паступілі ў Чаромху. На Пакрову гэта было. Шмат войска схлынула. У запрэжку цягнулі зеніткі. Абоз арганізавалі ў вёсцы. Афіцэр салдат размяшчаў па кватэрах — па двух пакідаў у хаце. У каго большае памяшканне было, дык больш дзесятка чалавек заставалася. У нас кватараваўся лейтэнант. На панадворку паставілі зеніткі. Трэцюю частку вёскі займала войска. З сабою мелі палявыя кухні ды шмат коней. Адных да гармат прызначалі, іншых — для афіцэраў пад сядло. Памятаю, як на пляцоўцы збудавалі забору і коней абучалі. Назіралі мы за гэтым, разявіўшы раты. Пакуль яздок каня дасядаў, дык у морду кусок цукру яму сунуў, затым падаваўся на забору. Жывёла стралой ляцела ды перашкоду адольвала. Салдаты штодзень праходзілі абучэнне. Заняткі праводзіліся за вёскай. Месца было агароджанае калючым дротам. На дарозе стаяў вартаўнік ды нікога ў гэты бок не прапускаў. На заняткі салдаты ішлі калонай і прыгожа спявалі. З прыходам саветаў сталі арганізаваць сельсавет і школу. Старшынёй сельсавета назначылі Івана Рошчанку. Яго дачка Валя была лепшай маёй сяброўкай. Сядзіба сельсавета змяшчалася ў памяшканні Кузьмы Сцепанюка. Кантынгент новая ўлада не назначыла. Жывёлу адно куплялі і плацілі за жывую вагу. У сельсавет мужыкоў пасабку выклікалі. Аб чым гаворка ішла, таго не ведаю. У нас чатыры

Фота Уладзіміра СІДАРУКА

каровы было. Лейтэнант ведаў аб гэтым, бо бачыў, як мы жывёлу на пашу выганялі. Сказаў аднойчы бацьку: „Продай, хазяин скот. Плохо будет”. Пасля таго мы прадалі дзве кароўкі, а дзве сабе пакінулі. Кватарант быў спагадлівым чалавечкам. За кватэру плаціў бацьку штомесячна. Апошнія афіцэры таксама плацілі гаспадарам, са сваёй зарплаты. Войска ў вёсцы Чаромха заставалася да Каляд, пасля перамесці-

ліся ў Кузаву. Там рускія збудавалі гарадок.

Школа змяшчалася ў прыватных будынках. Памятаю, што адна была ў Барыса Сінкевіча. Гэты мужык з бежанства прыехаў і з нашай дзяўчынай ажаніўся. Дзелавы быў чалавек. Шыкарны дом збудоваў, ды пад школу прызначыў. Настаўнічала мясцовая жанчына, Вера (прозвішча не запамяталася). Навучанне праходзіла ў чатырох класах. Усе прадметы выкладаў на рускай мове. Паколькі я закончыла чатыры класы польскай школы, дык падалася ў пяты клас у Чаромху-Станцыю. Школа змяшчалася ў будынку насупраць чыгуначнага пераезда. Побач межавала амбулаторыя. Лекарам быў Баган. З настаўнікаў запамяталіся: дырэктар Аляксандр Сцяпанавіч, Анна Фёдараўна, Надзежда Пахомаўна (вучыла гісторыі), Якаў Давыдавіч (яўрэй, вучыў фізіцы, граматы-

цы ды батаніцы). Фізкультурай займаўся Мортгайн Абрамавіч (таксама яўрэй). У Чаромху хадзілі дзедзі з Хлявішчаў, Апакі-Вялікой, Пазнякоў і вёскі Чаромхі. Паколькі ў пятым класе было многа дзетак, былі паралельныя класы „а” і „б”. У шостым класе было адно аддзяленне. Паўтара года прыйшлося мне шлёпаць у Чаромху. Цяжка было, асабліва ў зімовы час. Гурбы снегу ды і шмат дарогі.

Наступіў 1941 год. Дзяўчанём я была як коней на пашу выводзілі. Удзень сяляне апрацоўвалі поле, а ноччу коней гналі на пашу. Памятаю аднойчы, як цемрадзь расвятліла зарыва, затым грукат рэхам пакаціўся, ды штотараз узмацняўся. Кажу я сяброўку, з якім я коней пасвіла: „Кузьма, гэта пёўна вайна”. А ён з усмешкай: „Вайна, по сірэдыны гумна”. Забралі мы коней з пашы і вярнуліся дамоў. Рускія пачаткова наслухоўвалі за гулам, а калі стральба пачала набліжацца, кінуліся ўрасыпную. Памятаю, як наш лейтэнант спешліва апрацаваўся. Не паспеў мундзір зашпіліць, як яму каня пад сядлом паставілі. Мігам у сядло ўскочыў, ды толькі яго і бачылі. Ад рускіх адно гарматы засталіся. За некалькі дзён прыйшлі немцы.

Запісаў Уладзімір СІДАРУК

Уявіць беларускую літаратуру без Максіма Багдановіча немагчыма. Вялікі паэт пакінуў пасля сябе такую агромністую спадчыну, што застаецца толькі здзіўляцца, якім чынам яму гэта ўдалося за такі непрацяглы тэрмін ягонага жыцця. Але, відаць, доўгія гады чалавечы існавання гэта яшчэ не гарантыя таго, што жыццё будзе прыемным для сябе і карысным для людзей.

Максім Багдановіч належыць да той групы беларускіх літаратараў, якія не мелі аніякіх зносін з савецкай уладай. І гэта, верагодна, робіць яго творчасць універсальна прымальнай для ўсіх, хто шануе і паважае беларускую літаратуру без ідэалагічнага падзелу.

З таго і існуюць нават у сённяшняй абсалютна небеларускай Беларусі музеі, прысвечаныя жыццю і творчасці Максіма Багдановіча. У адзін з іх, што знаходзіцца ў Гродне, мы сёння і завітаем. Зразумела, віртуальна. Каб гэта зрабіць, трэба набраць на сваім камп’ютэры інтэрнэтны адрас <http://bogdanovich.grodno.by> і мы адразу трапляем на выдатна аформлены сайт, які так і называецца „Музей Максіма Багдановіча”.

Карычневы колер большай часткі выяўлення, аздоблены малюнкамі скручанай паперы, піра і чарніліцы, стварае такое пачуццё, нібыта вы сапраўды трапілі ў музей. Адрозненне ж да віртуальных наведвальнікаў звяртаюцца супрацоўнікі музея, якія хочучь, каб віртуальнае знаёмства з гэтай установай перарасло ў рэальнае. „Мы рады вітаць Вас на нашым сайце! — пішуць яны. — Пры стварэнні сайта мы кіраваліся наступнай мэтай — выклікаць цікавасць да выдатнай асобы Беларусі — класіка беларускай літаратуры Максіма Багдановіча. Таксама мы хочам пазнаёміць Вас з нашым му-

зеум — музеем Максіма Багдановіча ў Гродне. Музей існуе з 1986 года. Сёння наш музей прымае шмат наведвальнікаў не толькі з Гродна і іншых гарадоў Беларусі, але таксама і гасцей з блізкага і далёкага замежжа. У нашым музеі Вы можаце далучыцца да свету паэзіі і неўміручых твораў Максіма Багдановіча, а таксама дакрануцца да эпохі канца 19 — пачатку 20 стагоддзяў. У гэтым дапаможам мы, супрацоўнікі музея, — займальным аповедам, цікавымі фактамі і акалічнасцямі жыцця паэта, пры адкрыем таямніцу гэтай унікальнай і таленавітай асобы. Прыязджайце — не пашкадуеце!”

Каб не быць галаслоўнымі, стваральнікі сайта размясцілі на ім некаторыя фотаздымкі, якія знаходзяцца ў рубрыцы „Фотагалерэя”. Пабачыўшы іх, узнікае жаданне сапраўды прыехаць у музей і прайсціся па пакоях, дзе калісьці хадзіў Максім Багдановіч.

Паглядзець на некаторыя экспанаты можна таксама ў рубрыцы „Калекцыі”, дзе месцяцца здымкі і расповеды аб тых ці іншых момантах у жыцці паэта і яго сям’і.

Азнаёміцца з біяграфіяй Багдановіча да магчымасць старонка „Жыццёвы шлях”. У ёй у храналагічным парадку пададзены ўсе найважнейшыя даты з жыцця паэта.

Але даны музей, гэта не толькі збор розных кніг і дакументаў, якія непасрэдна тычацца Максіма Багдановіча. У музеі таксама праводзяцца лекцыі і тэматычныя экскурсіі. Поўны іх пералік знаходзіцца на старонцы „Мы прапануем”. Дарэчы, сярод экскурсій ёсць і тыя, што арганізуюцца для школьнікаў нават малодшага ўзросту.

Уладзімір ЛАПЦЭВІЧ

Беларусь, беларусы...

З прыцэлам на рэкорды

Адной з найбольш прыемных тэндэнцый зімовага спартовага сезона з’яўляецца заакіяніскі рост айчынных хакейных легіянераў. Найперш гутарка ідзе пра братаў Касціцыных, якія метэорамі ўварваліся ў мацнейшую лігу свету. Адаптацыя ў эліце прайшла надзвычай хутка і спакваля абодва могуць стаць сапраўднымі лідэрамі „Манрэаль Канадыенс”. Прынамсі старэйшы з братаў — Андрэй ужо адзначаецца выніковымі дзеяннямі амаль у кожным матчы. У сваім клубе з 18 закінутымі шайбамі ён ідзе на трэцім месцы сярод бамбардыраў. Тым самым Касціцын паўтарыў рэкорд за адзін чэмпіянат іншага прадстаўніка Беларусі — форварда Уладзіміра Цыплакова, які ў сезоне 1997-1998 у складзе „Лос-Анжэлес Кінгз” у 73 матчах забіў такую ж колькасць галоў. Андрэю на гэта спатрэбілася толькі 57 гульняў, у якіх ён да ўсяго аддаў 22 галявыя пасы. І няма сумневу, што дасягненне па колькасці выніковых стрэлаў будзе пабітае ўжо ў бліжэйшы тыдзень-два.

Цыплакоў, які цяпер трэніруе юнацкую зборную Беларусі ва ўзросце да 18 год, адзін час выступаў у НХЛ разам з вялікім Уэйнам Грэкцім (дзед якога, дарэчы, быў беларусам) і з’яўляецца лепшым па выніковасці з беларусаў за ўсю гісторыю. Але калі браты Касціцыны не спыняцца ў росце, то ў аддаленай перспектыве да іх напэўна пяройдуць гэтыя лаўры. Малодшы Касціцын, хоць рэдка выступае з братам у адной тройцы, таксама не губляецца ў стане „канадыенс” — у 31 гульні на яго рахунку 6 закінутых шайбаў і 9 выніковых перадачаў. Трэці беларус — Міхаіл Грабоўскі, які не здолеў з першага разу замацавацца

ў „Манрэалі”, зараз набраў выдатную форму ў складзе яго фарм-клуба — „Гамільтана”, што выступае ў ніжэйшай лізе — АХЛ. У чатырох апошніх матчах ён закінуў 5 шайбаў і аддаў 8 перадач, чатыры разы запар (!) Міхаіла назвалі першай зоркай. Так хочацца, каб Грабоўскі, якога па таленце адзначаюць вельмі высока, атрымаў яшчэ адзін шанец і замацаваўся ў мацнейшай хакейнай лізе. У ніжэйшых дывізіёнах Паўночнай Амерыкі, якія з’яўляюцца гэткамі плацдармамі для ахвотных пакарыць большыя вяршыні, цяпер таксама выступаюць беларускі абаронец Уладзімір Дзянісаў і форвард Міхаіл Стэфановіч. У абодвух справы ідуць нармальна.

Наш старажыл у НХЛ Руслан Салей праводзіць зусім някепскі сезон у складзе „Фларыды Пантэрс” — не прапусціўшы аніводнай гульні ў першыя тры месяцы звычайнага вызначальнага ў атацы. На яго рахунку зараз ужо 738 матчаў у НХЛ. Салей уваходзіць у дваццатку праведзеных сустрэч у вышэйшым свеце за акіянам. Цікава, што ўзначальвае гэты спіс з вялікім адрывам выхаванец мінскай школы „Юнацтва” Сяргей Фёдараў — у яго калекцыі звыш 1 100 гульняў.

Па ўсім відаць, што клуб „Фларыда” не трапіць у запаветную восьмёрку ўсходняй канферэнцыі, хоць шанцы пакуль ёсць, і не прадоўжыць змаганне ў Кубку Стэнлі. А гэта значыць, што пры жаданні Руслан Салей зможа выступіць за зборную Беларусі на чэмпіянаце свету. А вось „Манрэаль”, які разам з „Атавай” лідзіруе, практычна забяспечыў сабе месца ў плэй-оф і хутка спыняцца ў гэтым розыгрышы відавочна не збіраецца.

Уладзімір ХІЛЬМАНОВІЧ

На рынку ў Гайнаўцы

Тэкст і фота Андрэя ЯЛОЗЫ

Гайнаўка размяшчаецца на заходняй акраіне Белавежскай пушчы. Паводле даных 2002 года, плошча горада займае 21,29 квадратнага кіламетра, у тым ліку сельскагаспадарчых ўгоддзі складаюць 59%, лясныя — 3%. У горадзе — тры рынкі.

За горадам, па вуліцы Тарговай, расквінуўся вялікі рынак, на якім сяляне з навакольных вёсак, а нават з адлеглых сёл, прадаюць галоўным чынам збожжа, бульбу і іншыя сельгаспрадукты. Можна на ім купіць таксама запчасткі для сельскагаспадарчых машын.

Другі рынак знаходзіцца па вуліцы Белавежскай і працуе ён толькі па серадах, так як і вялікі па Тарговай. Мог бы ён працаваць штодзень, але нафта ён аддалены ад галоўнай вуліцы. На ім можна купіць гародніну, фрукты, вопратку, абутак, розную тэкстыль і іншыя артыкулы.

Трэці рынак знаходзіцца ў вельмі зручным месцы — у цэнтры горада, па вуліцы 3 Мая. І таму працуе ён ва ўсе будні і святочныя дні. Аднак прадаўцы з навакольных вёсак, а нават і з Бельска-Падляскага наракаюць на ўмовы працы з-за цесна-

На рынку па вуліцы 3 Мая ў Гайнаўцы

ты. Калісь было лепш, бо можна было прадаваць свае тавары перад брамай рыначка. Але бурмістр Гайнаўкі забараніў гандаль у гэтым месцы. Па гэтай прычыне больш працы мае паліцыя. Калі заяўляюць ёй аб гандлі ў недазволенам месцы, яны едуць рабіць парадак.

На шчасце паліцыя да такога роду правапарушэнняў ставіцца са зразуменнем і спачуваннем. Замест штрафаваць, праводзяць яны прафілактыку, тлумачыць, што нельга гандляваць у недазволенам месцы. Як жа ж ім штрафаваць гэтых бедных,

стомленых працай сялян, якія прывезлі на продаж кілаграм яек ці іншага прадукту? Гэта ж яны дапамагаюць выжыць убогім пенсіянерам з гарадскіх блокаў. Часта відаць, што прадаўцы нават уцэньваюць прадукты або пад канец дня нават раздаюць іх дарма. Трэба радавацца, што ў нас хаця частка людзей пажылога ўзросту яшчэ працаздольная і такім чынам падтрымоўвае сябе і свае сем'і.

Такімі забароннымі дзеяннямі можна толькі знеахвоціць людзей. Прадаўцы ўжо разумеюць працу паліцыі і, пабачыўшы нарад ахоўнікаў

правапарадку, пакідаюць месца, на якім гандляваць нельга, і падаюцца за браму, дзе ўжо і так цесна. З другога боку спадарыня Ажахоўская, уласніца рынку, не ў змозе ўсім прапанаваць выгадныя месцы, бо забараняваныя яны пастаянным гандлярам. Па прычыне нястачы месца часта ўспыхаюць сваркі паміж таргашамі. Зімою спіск на рынку меншы, але летам і восенню цяжка прабіцца праз натоўп народу.

Аказваецца, бяда ў нас надалей пашыраецца. Усё даражэе з дня на дзень. Некаторыя чыноўнікі з вялікімі акладамі не спачуваюць тым бедным пенсіянерам, а нават шкодзяць ім згодна прынцыпу сыты галоднаму не спагадае.

У Польшчы так завялося, што перад выбарамі кандыдаты ва ўладныя структуры абяцаюць цуды, а пасля запамінаюць свае абяцанні. Можна хаця цяпер бурмістр Гайнаўкі прыслушаецца голасу жыхароў горада і навакольных вёсак і па меры магчымасці вырашыць праблему ды дазволіць малому гандлю заняць месца перад самым плотам рынку па вуліцы 3 Мая. Можна узяць прыклад з Бельска-Падляскага — там няма такога клопату. У выніку адмены забароны не будзе сварак, спакайнейшае стане жыццё ўласніцы рыначка, а і паліцыя зоймецца больш сур'ёзнымі справамі. Вырашэнне па волі прадаўцоў будзе карыснае ўсім бакам.

Ці праўда, што І. Сталін быў сынам М. Пржавальскага?

Дзмітры ШАТЫЛОВІЧ

У № 5 „Нівы” Васіль Сакоўскі, на падставе слоў Н. Хрушчоў, якія я сам калісь чытаў, аўтарытэтная сцвярджае, што Іосіф Сталін быў сынам слаўнага расійскага генерала і вучонага падарожніка, па нацыянальнасці паляка Мікалая Пржавальскага. Як выказалі пазнейшыя даследаванні, Мікалай Пржавальскі ніколі ў Грузіі і на Каўказе не быў, а ў 1879 г. выехаў у Тыбет. А Іосіф Сталін нарадзіўся 21 снежня 1879 г. па грыгарыянскім календары.

Праўдападобна быў у Грузіі брат Мікалая, які часта выконваў нейкія вайсковыя заданні на Каўказе. Мажліва, што гэта ягоны сын, бо матка І. Сталіна, Кацярына, была прачкай і магла стаць ад яго цяжарнай. Няпраўду піша Васіль Сакоўскі, што І. Сталін быў няшлюбным сынам. Калі нават матка І. Сталіна стала цяжарнай ад брата Пржавальскага, то ён падкупіў п'яніцу шаўца Джурашвілі, каб той хутка ажаніўся з Кацярынай, што ён і зрабіў. І нарадзіла яна сына, калі была ўжо жонкай шаўца.

А вядома, што нехта фінансаваў вучобу І. Сталіна. Я ў 1977 г. быў у Горы, дзе нарадзіўся І. Сталін, і бачыў там вялікі музей, пабудаваны да 70-годдзя нараджэння дыктатара. Побач музея стаіць хатка, у якой калісь жыла сям'я Джураш-

Адгаданка

1. расліна з мясістым горкім каранем, які выкарыстоўваецца як горкая прыправа, 2. старажытны егіпецкі ўладар, 3. дзяржава з Дублінам, 4. брат дачкі, 5. дзяржава з кедравым гербам, 6. загарода прызначаная для абароны ў час вучобных баёў, 7. кукуруза, 8. праява, 9. выбуховае рэчыва з амоніевай салетрай.

Адгаданыя словы запісаць у вызначаныя дарожкі, пачынаючы ад поля з лічбай. У светлых палях атры-

вілі. Такой беднай, малой хаткі я не сустрэў нідзе, нават у 1930-я гады на нашых вёсках. Бачыў я такія пазней у Індыі. Немажліва, каб п'яніца шавец і прачка маглі пастаць свайго сына ў духоўную семінарыю. І падобна твару М. Пржавальскага і І. Сталіна вельмі блізкае. Таму многія мяркуюць, што І. Сталін можа з'яўляцца біялагічным сынам брата М. Пржавальскага, а не Джурашвілі.

А цяпер чарговая справа: ці Пржавальскі з'яўляецца палякам, як піша Васіль Сакоўскі. Прапрадзед М. Пржавальскага,

Карней Параварскі быў казакам і за заслугі ў вайне з рускімі польскі кароль Стэфан Баторый даў яму шляхецтва і зямлю каля Смаленска. Тады ён змяніў праваслаўнае веравызнанне на каталіцкае і прыняў прозвішча Пшэвальскі. Але ягоны сын Казімір уцёк з езуіцкай калегіі ды змяніў веравызнанне на праваслаўнае і больш ніхто ў яго сям'і веравызнання праваслаўнага не змяняў. Бацька М. Пржавальскага, Міхал, служыў добраахвотнікам у царскай арміі і ў лістападаўскім паўстанні 1830 г. ваяваў супраць палякаў. Таксама М. Пржавальскі лічыў сябе рускім і ў 1863 г. выказаў гатоўнасць добраахвотнікам ваяваць супраць палякаў у студзенскім паўстанні. Таму нельга яго лічыць палякам.

маецца рашэнне — амерыканская пагаворка.

(ш)

Сярод чытачоў, якія на працягу месяца дашлюць у рэдакцыю правільныя рашэнні, будуць разыграны кніжныя ўзнагароды.

Адказ на адгаданку з 4 нумара
Археалаг, Сакалоўскі, мода, ярмо, гектар.

Рашэнне: Садом і Гамора.

Кніжныя ўзнагароды высылаем Мікалаю Сазановічу з Навін-Вялікіх і Лявону Федаруку з Рыбал.

Ніва

PL ISSN 0546-1960
NR INDEKSU 366714

Выдавец: Праграмавая рада твднісвіка „Ніва”.
Старшыня: Яўген Вапа.
Адрас рэдакцыі: 15-959 Białystok 2, ul. Zamenhofa 27, skr. poczt. 84.
Тэл./факс: (+48 85) 743 50 22.
Internet: <http://niva.iig.pl/>
E-mail: redakcja@niva.iig.pl
Zrealizowano przy udziale wsparcia finansowego Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji.

Галоўны рэдактар: Яўген Вапа.
Намеснік гал. рэдактара: Віталь Луба.
Тэхнічны рэдактар: Адам Паўлоўскі.
Рэдактар „Зоркі”: Ганна Кандрэцкая-Свярубская.
Публіцысты: Міхась Андрасюк, Мікола Ваўранюк, Аляксандр Вярбіцкі, Ганна Кандрэцкая-Свярубская, Ілона Карпюк, Міраслава Лукша, Аляксей Мароз, Мацей Халадоўскі, Віктар Сазонаў, Уладзімір Хільмановіч.
Канцэлярыя: Галіна Рамашка.
Камп'ютэрны набор і карэктурка: Яўгенія Палоцкая.
Друкарня: „Orthdruk”, Białystok.

Tekstów nie zamówionych redakcja nie zwraca. Zastrzeżenie również prawo skracania i opracowania redakcyjnego tekstów nie zamówionych. Za treść ogłoszeń redakcja nie ponosi odpowiedzialności.
Prenumerata: II kwartał 26 zł. do 5 marca 2008 r.; III kwartał 26 zł. do 5 czerwca 2008 r.; IV kwartał 26 zł. do 5 września 2008 r. II półrocze 52 zł. do 5 czerwca 2008 r. II — IV kwartał 78 zł. do 5 marca 2008 r. Wpłaty przyjmują urzędy pocztowe na terenie woj. podlaskiego i oddziały „Ruch” na terenie całego kraju.
Prenumerata z wysyłką za granicę pocztą zwykłą wynosi: kwartałna — 131 zł.; półroczna — 224 zł.;

roczna — 374 zł. **Pocztą lotniczą:** Europa — prenumerata kwartałna — 142 zł., półroczna — 243 zł., roczna — 405 zł. Ameryka Północna, Południowa, Środkowa, Afryka, Azja — prenumerata kwartałna — 160 zł., półroczna — 274 zł., roczna — 456 zł. Australia i Oceania — prenumerata kwartałna — 204 zł., półroczna — 350 zł., roczna — 583 zł.
Wpłaty do 5 dnia miesiąca poprzedzającego prenumeratę przyjmuje „RUCH” S.A., Oddział Krajowej Dystrybucji Prasy, ul. Jana Kazimierza 31/33, 01-248 Warszawa, Pekao S.A. IV O/Warszawa,
Nr 68 1240 1053 1111 0000 0443 0494.

Prenumeratę można zamówić w redakcji. Planowana ilość numerów „Niwy” w 2008 roku — 52. **Pocztą zwykłą:** Cena 1 egz. wraz z wysyłką w kraju wynosi 3,55 zł. Cena 1 egz. wraz z wysyłką za granicę — kraje europejskie — 5,00 zł. — kraje pozaeuropejskie — 5,20 zł. **Pocztą lotniczą:** Cena 1 egz. wraz z wysyłką za granicę: — kraje europejskie — 6,00 zł., — Ameryka Północna, Afryka — 6,70 zł., — Ameryka Południowa — 7,80 zł., — Australia i Oceania — 10,00 zł.
Wpłaty przyjmują: Rada Programowa Tygodnika „Niva”, BPH PBK SA O/Białystok 77 1060 0076 0000 4011 5001 5504.
Nakład: 1 750 egz.

XV ФЕСТИВАЛЬ БЕЛАРУСКАЯ ПЕСНЯ

Фота Міры ЛУКШЫ

„Збучанкі” са Збуча

„Каласкі”, дзявочая група, з Беластока

„Арляне” з Орлі

„Рэха пушчы”, мужчынская група, з Гайнаўкі

„Куранты” з Бельска-Падляшкага

„Калінка” з Залук

„Знічка” з Гайнаўскага белліцця

Вынікі цэнтральнага агляду XV Агульнапольскага фестывалю Беларускай песня-2008

У катэгорыі **ФАЛЬКЛОРНАЯ АУТЭНТЫЧНАЯ ПЕСНЯ:**

салісты:

I месца — Кацярына Ціханюк са Збуча
II месца — Вера Нічыпарук з Малінік, Вольга Ахрымок з Чыжоў
III месца — Ларыса Абрамовіч з Гарадка, Марыя Сіўкоўская з Гарадка
вылучэнне — Валянціна Марціновіч з Краснага Сяла

дуэты, трыо, квартэты:

I месца — сямейнае трыо з Макаўкі
III месца — квартэт „Збучанкі” са Збуча
вылучэнне — трыо з Гарадзіска

вакальныя калектывы:

I месца — калектыв „Жэмэрва” са Студзівод (старэйшая група)
II месца — калектыв „Жэмэрва” са Студзівод (малодшая група),
калектыв „Арэшкі” з Арэшкава

III месца — калектыв „Родына” з Дубяжына, калектыв „Крыўчанкі” з Крыўца
вылучэнне — калектыв „Журавінкі” з Агароднічак, калектыв „Малінкі”
з Малінік

У катэгорыі **АПРАЦАВАНАЯ ФАЛЬКЛОРНАЯ ПЕСНЯ:**

салісты:

I месца — Марыя Врублеўская з Гарадка, Марк Скамароўскі з Боцькаў
II месца — Ніна Шыманская з Орлі
III месца — Марыя Хіліманюк з Нарвы, Тацяна Яхімовіч з Рыбал

дуэты, трыо, квартэты:

I месца — дуэт Люба Гаўрылюк і Уладзімір Іванюк з Беластока,
трыо „Маланка” з Бельска-Падляшкага

II месца — мужчынскі квартэт „Чыжывяне” з Чыжоў, жаночы квартэт „Чыжывяне” з Чыжоў
III месца — квартэт „Васілёчкі” з Бельска-Падляшкага, дуэт Уршуля Бірыцкая і Юрка Карлюк са Старога Ляўкова

вакальныя калектывы:

I месца — калектыв „Распяваны Гарадок” з Гарадка,
калектыв „Рамонка” з Ласінкі

II месца — мужчынская група „Крыніца” з Беластока, дзявочая група
„Каласкі” з Беластока, жаночая група „Крыніца” з Беластока

III месца — калектыв „Арляне” з Орлі, калектыв „Рэчанька” з Козлікаў

вакальна-інструментальныя калектывы:

I месца — жаночая група „Маланка” з Бельска-Падляшкага

II месца — калектыв „Чыжывяне” з Чыжоў,

III месца — капэла „Хутар” з Гарадка, калектыв „Цаглінікі” са Старога Ляўкова

вылучэнне — калектыв „Навіна” з Машчонай-Каралеўскай

эстрадныя калектывы:

I месца — калектыв „Калінка” з Залук

II месца — гурт „Лайланд” з Беластока

III месца — гурт „Вегас” з Беластока

хоры:

I месца — хор „Крыніца” з Беластока

II месца — хор „Загадка” з Супраслі, хор „Васілёчкі” з Бельска-Падляшкага, хор „Каласкі” з Беластока

III месца — хор „Каліна” з Залук

У катэгорыі **СУЧАСНАЯ ПЕСНЯ:**

салісты:

I месца — Ала Каменская з Козлік

II месца — Магдаліна Дудзіч з Гайнаўскага белліцця, Марта Грэдэль з Гайнаўскага дома культуры, Юрка Карлюк са Старога Ляўкова

III месца — Юліта Назарка з Гайнаўскага белліцця, Ян Ціханюк з Беластока

дуэты, трыо, квартэты:

II месца — квартэт „Загадка” з Супраслі

вылучэнне — квартэт з Машчонай-Каралеўскай

вакальныя калектывы:

I месца — калектыв „Знічка” з Гайнаўскага белліцця

II месца — калектыв „Дзявочыя ноткі” з Бельскага белліцця

III месца — мужчынская група „Рэха пушчы” з Гайнаўкі, жаночая група „Рэха пушчы” з Гайнаўкі

вылучэнне — калектыв „Згодныя макі” з Райска

эстрадныя калектывы:

I месца — гурт „Лідэр” з Беластока

II месца — гурт „Art-Pronar” з Нарвы

вакальна-інструментальныя калектывы:

I месца — калектыв „Маланка” з Бельска-Падляшкага

хоры:

I месца — хор „Куранты” з Бельска-Падляшкага

II месца — хор „Рэха пушчы” з Гайнаўкі

02.03 — 08.03

(22.03. — 20.04.) 4.03. адчуеш вялікі прыліў энергіі, нават адчай, пал, сэрца да ўсіх сваіх спраў. 5-9.03. могуць пачацца сур'ёзныя ўскладненні. Ды волас табе з галавы не ўпадзе, калі будзеш стрыманы і адкрыты на новыя магчымасці.

(21.04. — 21.05.) Больш святла на тваю пачуццёвую сітуацыю. Пабачыш справы такімі як яны ёсць, перастанеш жыць ілюзіяй. На працы не спавальняй тэмп.

(22.05. — 22.06.) З 7.03. можаш страціць арыентацыю ў сітуацыі, можаш нарабіць памылак, з-за якіх пасля будзеш саромецца. Лепш не выбірайся ў падарожжа. Да каханай асобы адчуеш проста незямное прыцягненне. Добра ў фінансах.

(23.06. — 23.07.) Мноства энергіі, баявітасці, рашучасці. Выйграеш кожную бітву і без цяжкасцей дойдзеш да свайго. 7.03. (маладзік Месяца) — шчасце ў падарожжы, добра пойдучы экзамены, сімпатыя атачэння. З 6.03. не ўваходзь у ніякія фінансавыя здзелкі з чужымі або тымі, хто цябе ўжо падвёў.

(24.07. — 23.08.) Паспехі на працы, у маёмасных справах. Фантастычны настрой, усцеражэшы ад небяспек. 6-10.03. схочацца паставіць справы рубам або будзеш марыць, каб змяніць штосьці ў жыцці. Можаш кінуць усе благія звычкі!

(24.08. — 23.09.) З 7.03. магчымыя сямейныя клопаты; не ўваходзь у дарогу тым, з кім ты ў дрэнных адносінах. Новае знаёмства можа давесці да таго, што паверыш у каханне, якое пераносіць горы!

(24.09. — 23.10.) Пакажаш усім, як паспяхова дбаць аб сябе. Мноства аматараў твае красы. З 8.03. пагрозай для твае пары будучы твая прагнасць, зайздасць і недавер.

(24.10. — 22.11.) 5-9.03. зважай на словы! Не фарсіруй сваіх ідэй, каб не палічылі цябе заўзятым і непрымірым. Захопіць цябе хтосьці зусім іншы ад цябе. Надыходзіць час адважных інвестыцый, якія хутка прынясуць табе прыбытак.

(23.11. — 22.12.) Твая шляхотнасць і сумленнасць стануць узорам для атачэння. Цяжкасці ў захаванні дысцыпліны, лёгка падвяргнешся прыхамцам.

(23.12. — 20.01.) Паспехі, асабліва ў навуцы і экзаменах. У пары не будзь дэспатам. Ахвотна будзеш ажыццяўляць мары іншых. Маеш агромны ўплыў на іншых людзей!

(21.01. — 19.02.) Будзеш мець пачуццё ўласнай арыгінальнасці і выключнасці. Дзякуючы незалежным рашэнням і творчым дзеянням павялічыш сваю маёмасць. Да 5.03. на працы плёткі і крутыя гульні. З 8.03. не будзе табе шчасціца ў каханні (да 12.03.); пачуцці забівае зайздасць, падазронасць, пачуццё нездзяйснення.

(20.02. — 21.03.) Усе ад цябе ў поўным захваленні! Ідэальны час на падагульненне і новыя ініцыятывы. Планаваныя мерапрыемствы рэалізуюеш без высілку. З 6.03. лёгка цябе звесці; не будзь наўным, не дапамагай асобам якія таго нявартыя.

Агата АРЛЯНСКАЯ

Ала Грыц - III

Жіва

ПРА КУЛЬТУРУ

Роднае слова - IV

Культура ў Бельску

Размова з дырэктарам Бельскага дома культуры Сяргеем ЛУКАШУКОМ.

— Які тэрытарыяльны абсяг дзейнасці Вашай установы?

— Бельскі дом Культуры падлягае бурмістру горада Бельск-Падляшскі, які з'яўляецца нашым устаноўчым органам і наш радыус дзейнасці абмежаваны гарадской мяжой Бельска. Гмінам можама памагаць, і мы гэта робім, але не можам падтрымліваць іх фінансава.

— Я ў свой час шукаў гміннага асяродка культуры для Бельскай гміны, але не знайшоў; і падумаў, што можа Ваша ўстанова выконвае гэтую гмінную ролю...

— Як мне вядома, на тэрыторыі Бельскай гміны няма гміннага асяродка культуры. У вёсках Райск і Дубяжын дзейнічаюць вясковыя дамы культуры, дзе праводзяць рэпетыцыйныя гурты „Згодныя макі” ў Райску і „Родына” ў Дубяжыне.

— Бельск усё ж такі з'яўляецца цэнтрам павета: можа і Ваша ўстанова з'яўляецца вышэйшым органам для гмінных устаноў?

— Не — у нас поўная ўзаемная аўтаномія, такая ж як і ў органаў самакіравання. З нашага бюджэту мы можам фінансаваць мерапрыемствы толькі для нашага горада; я не магу ні залатоўкі прызначыць на вонкі. Але мы ладзім некаторыя павятовыя мерапрыемствы, напрыклад, павятовы агляд мастацкага даробку звышгimназічных школ, а гэта школы староства, да якіх не маем дачынення. Але робім такі агляд. Гэтых школ сем у павеце, яны галоўным чынам з Бельска ды яшчэ па адной з Браньска і Рудкі. Вучні прыязджаюць, прэзентуюць свае мастацкія дасягненні, староста прызначае тысячу-паўтара на ўзнагароды. І гэта ўсё. Мы не павінны гэтага рабіць, але робім, па інерцыі, бо калісь так завялося. І калі б мы гэтага не зрабілі, то ніхто не зрабіў бы, а шкада было б, бо гэтыя мерапрыемствы вартасныя і цікавыя, напрыклад, павятовы адбор агульнапольскага дэкламатарскага конкурсу.

— Можа цяпер скажаце пра мастацкі профіль Вашай установы і пра выканаўцаў дзейнасці Бельскага дома культуры.

— Бельскі дом культуры з'яўляецца галоўным культурным цэнтрам нашага горада, беручы пад увагу свой статус і базу. Хаця яна недастатковая, цесная, не хапае месца для вядзення пастаянных форм дзейнасці, працуе тут пад дваццаць калектываў, гурткоў ды клубаў

Фота Аляксандра Вябіцкага

Сяргей Лукашук

рознага накірунку — напрыклад, вакальных, танцавальных, тэатральных, мастацкіх, харавых і т.п. У іх ліку сем калектываў з дамінуючым беларускім рэпертуарам. Гэта м.інш. хор „Васілёчкі”, які ў будучым годзе будзе адзначаць 45-годдзе дзейнасці. Гурт „Маланка” існуе з 1990 года. Мужчынскі хор „Куранты” выступае ўжо пяць гадоў. Тэатральны калектыв „Антракт”, які ў мінулым годзе адзначаў юбілей дзесяцігоддзя, мае мешаны польска-беларускі рэпертуар; беларускі чынік гэта перад усім рэканструкцыя беларускіх абрадаў Бельшчыны, як вяселле, рэкруты, рагулькі, вяснянкі, дажынкi. Згаданыя калектывы атрымліваюць фінансаванне з самаўрадавых крыніц. Супрацоўнічаюць з намі і тут адбываюць рэпетыцыі „Дзявочыя ноткі” з Белліцэя, і „Журавінка” з Комплексу школ з дадатковым навучаннем беларускай мовы; з гэтымі гуртамі займаюся я. У Бель-

скім доме культуры праводзіць рэпетыцыі гурт „Жэмэрва” з Музея малой айчыны.

Усе нашы калектывы, беларускія, польскія, украінскі „Ранок”, выступаюць на арганізаваных намі на працягу цэлага года мерапрыемствах. Напрыклад, штогод 10 студзеня адбываюцца ў нас Вечары калядак; сёлета адбыўся ўжо васьмнадцаты выпуск. Выступалі на ім парафіяльныя хоры з касцёлаў і цэркваў, пяцідзсятнікі ды свецкія з Бельскага дома культуры, м.інш. „Васілёчкі”, „Куранты”, „Маланка”, Хор польскай песні, а таксама гурт „Жэмэрва” з Музея малой айчыны. Праводзім розныя конкурсы, вось, напрыклад, адбыліся адборы да Фестывалю беларускай песні, на якім выступілі калектывы з Бельскага дома культуры, „Дзявочыя ноткі” з Белліцэя, „Жэмэрва” з Музея малой айчыны ды выканаўцы з Орлі, Дубяжына і Райска. Вялікім нашым мерапры-

емствам з'яўляюцца Дні Бельска, дзе штогод выступаюць усе нашы калектывы. На імпрэзу прыходзіць многа народу, некалькі тысяч і ўсе выканаўцы хочучы паказацца. Ужо трынаццаць разоў адбылася ў мінулым жніўні выключна беларуская імпрэза — Спасаўскія запусты, якую з самага пачатку ладзіць Бельскі дом культуры супольна з беларускім асяродкам Бельска, а да двух апошніх мерапрыемстваў далучылася вёска Крывятычы Арлянскай гміны, дзе таксама адбыліся канцэрты. У праграме Спасаўскіх запустаў маем частку прысвечаную летнім абрадам ды канцэрт беларускай песні і музыкі. Ад многіх гадоў на пачатку верасня супольна з Беларускай таварыствам ладзім у нашым амфітэатры беларускія фэсты. Ад некалькіх гадоў восенню ў Бельскім доме культуры адбываецца прэзентацыя беларускіх абрадаў і песні. У мінулы год восень пасля прэзентацыі абрадаў з гадзінным канцэртам беларускай песні выступіў гурт „Маланка”.

Важнай справай з'яўляюцца выезды нашых беларускіх калектываў, як „Васілёчкі”, „Маланка”, „Куранты”, „Жэмэрва”, „Антракт” на розныя мерапрыемствы, фестывалі, конкурсы, ладжаныя рознымі арганізацыямі і ўстановамі культуры, напрыклад, Свята беларускай культуры ў Беластоку, Купалле ў Белаавежы, Вяязда і каляда, фэсты ў розных мясцовасцях, Дыялогі над Бугам — усё гэта арганізуе Беларускае таварыства ці Таварыства беларускай культуры. Або Ператоча, арганізаванае Фондам царкоўнай музыкі, якім кіруе Мікола Бушко. Гурт „Маланка” часта выступае ў Белаавежы на розных агульнапольскіх і міжнародных канферэнцыях, дзе глядачамі з розных куткоў нашай краіны і замежжа вельмі добра прымаецца прэзентаваны ім беларускі рэпертуар. Пасля такіх канцэртаў некаторыя слухачы падыходзілі да мяне і віншавалі, кажучы: „Trzymać tak, super, to jest coś, co przeżyliśmy po raz pierwszy w życiu będąc na Białostocczyźnie. Wasze pieśni i melodie poruszają nasze serca. Trzymajcie tak dalej, bo wy jesteście częścią naszej kultury ogólnopolskiej”. У мінулым годзе „Маланка” паспяхова выступала на Днях чыгуначнай тэхнікі на пероне вакзала ў Белаавежы-Таваровай ці ў Чаромсе на стогадовым юбілеі чыгункі ў тамашнім рэгіёне.

Нашы калектывы працяг II

I працяг

Культура ў Бельску

таксама выступалі на шматлікіх мерапрыемствах у нашай краіне, м.інш. „Васілёчкі” і „Маланка” ездзілі на агульпольскія прэзентацыі культуры нацыянальных меншасцей „Інтэграцыі” ў Млынарах каля Эльбланга, у Дабродзені каля Аполя, у Доме культуры „Арсус” у Варшаве. Тэатральны гурт „Антракт” пад кіраўніцтвам інструктара БДК Альжбеты Фіёнік штогод у ўдзельнічае ў Ваяводскіх прэзентацыях вясковых і абрадавых тэатраў у Ломжы; гурт чацвёрты раз запар атрымаў першую ўзнагароду за прэзентацыю беларускіх абрадаў Бельшчыны.

У 2006 годзе са сродкаў еўрарэгіёна „Белавежская пушча” Бельскі дом культуры рэалізаваў праект „Бельскія міжкультурныя інтэграцыі”, у рамках якога наладзілі мы кантакты з калектывамі з Беларусі і Украіны. На наш фестываль „Падляшская нота” прыехалі салісты і дзіцячыя гурты з Ашмян і Ліды з Беларусі ды з Роўнага з Украіны. Прыехаў таксама вясковы фальклорны тэатр з Брэстчыны. Пасля з рэвізітам выязджалі на Брэстчыну ўдзельнікі тэатра „Антракт” і гурту „Жэмэрва”. Далейшым вынікам гэтага супрацоўніцтва — а таксама супрацоўніцтва Музея малой айчыны з Брэстчынай — былі майстар-класы, арганізаваныя ў вёсцы Крывец кіраўніком Музея малой айчыны Дарафеем Фіёнікам. Заняткі з моладдзю з гурту „Жэмэрва” вяла інструктар з Брэстчыны Яўгенія Бараноўская, якая навучыла іх каля дваццаці фальклорных беларускіх танцаў. Сэрца радуецца, што моладзь так трымаецца нашай традыцыі. У мінулым годзе гурт „Жэмэрва” выязджаў на фестываль у Грэцыю, дзе паказаў фальклор Бельшчыны.

Мужчынскі хор „Куранты” Бельскага дома культуры выязджаў у Светлагорск у Беларусі. Наш горад падпісаў пагадненне са Светлагорскам і туды выязджала наша дэлегацыя, хор „Куранты” і спартсмены, а на Дні Бельска — мяркую — прыедзе адтуль дэлегацыя спартсменаў, магчыма з нейкім мастацкім калектывам. У палове мая гурт „Маланка” будзе госцем калектыву клезмерскай музыкі „Хмельнікерс” у Хмельніку, што ў Свентакшыскім ваяводстве, а яны прыедуць да нас з жыдоўскай музыкай на Дні Бельска.

На працягу года Бельскі дом культуры ладзіць каля ста пяцідзясці імпрэзаў — амаль што другі дзень. У іх ліку шмат беларускіх мерапрыемстваў, якія ладзім мы або яны ў нас адбываюцца як у суарганізатара. Напрыклад, Беларускае грамадска-культурнае таварыства ці Таварыства беларускай культуры арганізуюць у нас дэкламатарскі конкурс „Роднае слова” і конкурс сцэнічных форм „Сцэнічнае слова”. Тут мы даем сцэну, асвятленне, дэкарацыі — усё. Ад некалькіх гадоў супольна з Таварыствам беларускай культуры арганізуюць у маі цэнтральны конкурс беларускай песні для дзетак з прадшколяў, пачатковых школ і гімназій. Беларускае элементы выступаюць і на іншых ладжаных намі

мерапрыемствах, напрыклад, Днях Бельска, розных канцэртах, вечарынах і г.д. У кастрычніку мінулага года адбыўся дзевяты выпуск дэкламатарскага конкурсу „Паэтычнае трохгалоссе”. Дзеткі пачатковых школ і гімназій адзін твор дэкламавалі на польскай мове, а другі на выбранай: беларускай, украінскай, рускай ці на бельскай гаворцы. Сёлета да „Паэтычнага трохгалосся” плануем далучыць вучняў сярэдніх школ.

Арганізуючы мерапрыемствы мы мусім дастасоўвацца да патрабаванняў глядачоў і слухачоў. На арганізаваных намі канцэртах адны калектывы спяваюць польскі рэпертуар, іншыя беларускі ці ўкраінскі. Калі на канцэрте адсутнічаюць песні на адной з тых моў, у наш адрас паступаюць заўвагі. Выключэннем з гэтых патрабаванняў з’яўляюцца мерапрыемствы, ладжаныя беларускімі ці ўкраінскімі арганізацыямі.

— *А як паказаце малюнак або разьбу сваіх падапечных?*

— Ад дваццаці гадоў пры БДК дзейнічае мастацкі гурток „Каларыт”, у якім свае мастацкія здольнасці развівае пад дваццаць маладых людзей. Свае працы выконваюць яны ў розных тэхніках: акварэлі, батыку, графіцы. Найбольшай нашай праблемай з’яўляецца брак умоў для прэзентацыі іх творчасці, якую найчасцей паказваем на калідоры і на стэлажах; не маем адпаведнай галерэі. Затое ж у многіх мастацкіх конкурсах нашы маладыя мастакі здабываць высокія прызы. Наша Малгажата Шаўчывянец з’яўляецца сёлетняй стыпендыянткай маршалка Падляскага ваяводства ў катэгорыі мастацтва. Бельскі дом культуры не мае таксама ўмоў для прэзентацыі выставак прафесіянальных мастакоў. У мінулым былі спробы арганізацыі выставак, але экспазіцыя высталяла толькі некалькі дзён і трэба было яе згортваць, бо не было месца для рэпетыцый музычных гуртоў. Ладзілі мы выставу разьбы Славаміра Смыка з Кляшчэль, вырабы з каранёў спадара Васілюка з Бельска, алейныя карціны і іншыя.

У бліжэйшым часе хочам правесці мадэрнізацыю нашага будынка. Прыязджалі да нас архітэктары з Беластока з мэтай расцэнкі магчымасцей яго разбудовы. За некалькі тыдняў прадставяць нам інфармацыю, дзе і як можна разбудаваць будынак. Тады трэба будзе ўсё афармляць і шукаць сродкаў на дакументацыю і разбудову. Спадзяюся, што варункі працы Бельскага дома культуры палепшацца ды з’явіцца ў нас галерэя.

— *Дагэтуль была гаворка пра беларускі калектывы, пра іх радыус дзеяння, польскі і замежны. А з якім размахам дзейнічаюць выканаўцы польскай музыкі?*

— Як я ўжо гаварыў — на амаль дваццаць працуючых у нас калектываў — сем выконвае беларускі рэпертуар, адзін украінскі, а апошнія — польскі. Ужо дваццаць гадоў дзейнічаюць маладзёжныя вакальныя гурты, у тым ліку песенная студыя „Фарт”, у якой займаецца каля дзевяці асоб, і „Карузэ-

ля” — каля васьмі маленькіх дзетак. Яны займаюцца індывідуальна, як салісты, і ў ансамблі. Студыя „Фарт” удзельнічае ў розных міжнародных і агульнапольскіх фестывалях, м.інш. у Коніне, Кельцах, Сувалках. З кожнага фестывалю нашы выканаўцы прывозяць гран-пры, першыя месцы або вылучэнні.

Амаль пятнаццаць гадоў працуе Chór Pieśni Narodowej, які таксама паспяхова прымае ўдзел у розных фестывалях м.інш. „Łapskie Te Deum”, у Барчэве каля Ольштына і ў іншых мясцовасцях.

У канцы студзеня адбываецца ў нас агульнапольскі дзіцяча-маладзёжны фестываль калядак і пастаралак „Кантычка”. Сёлета выступіла каля сарака салістаў з амаль усёй Польшчы і ўзровень фестывалю быў вельмі высокі. Штогод прыязджае вядомая салістка Бэата Бэднаж, якая старшынствуе камісіі з выкладчыкамі беластоцкай Музычнай акадэміі, а пасля сама дае канцэрт. Адбываюцца майстар-класы і рэпетыцыі з элементамі сцэнічнай прэзентацыі і вакальнага выканаўства.

На Дні Бельска сёлета арганізуюем трэці выпуск песеннага фестывалю „Падляшская нота”; першы быў міжнародны ў 2006 годзе ў рамках згаданага праекта міжкультурных прэзентацый. Тады была прыехала група з 50 асоб з Беларусі — з Ліды і Ашмян, — была таксама група з Украіны; і ўсё нармальна адбылося. У мінулым годзе быў другі выпуск, які мы назвалі „Падляшскай нотай” за грошы, якія асталіся ад Дзён Бельска і ад спонсараў. Гэты праект не зачпіўся за еўрарэінае фінансаванне. Сёлета хадайнічалі за грашыма ў нашай слаўнай Маршалкоўскай управе, але беспаспяхова, бо патлумачылі нам, што павінна гэта быць мерапрыемства міжнароднага рангу. Калі б мы ведалі тыя крытэры, дык запрасілі б некалькі асоб з Літвы, а яны без клопату прыехалі б, і быў бы фестываль міжнародны. Але думаем запрасіць нейкі ансамбль з Беларусі — можа прыедуць, калі атрымаюць візы, запрасім таксама выканаўцаў з Літвы.

— *А якія ў Вас кантакты з іншымі культурнымі суб’ектамі, м.інш. з Беларускай грамадска-культурным таварыствам?*

— З Таварыствам у нас кантакт па сутнасці пастаянны. Супрацоўнічаем са школам, з прадшколямі, напрыклад, Альжбета Фіёнік са сваім тэатрам „Антракт” бывае ў гэтых установах пад лозунгам „Antrakt w przedszkolu”. З Музеем малой айчыны маем нават падпісанае пагадненне аб супрацоўніцтве. А іншае супрацоўніцтва адбываецца без фармальнага захадаў.

— *А для супрацоўніцтва з Хмельнікам таксама пісалі нейкую дамову?*

— Тут кантакт атрымаўся выпадкова. Настаўніца Пачатковай школы н-р 2 у Бельску Аліна Якубоўская выязджала ў Хмельнік з групай моладзі на імпрэзу Свята польскай незабудкі, дзе з моладдзю прэзентавала экалагічную праграму. А дэлегацыя з Хмельніка была на

Падляшшы, заехала ў Бельск, наведвала спадарыню Якубоўскую ў ейнай школе і заглянула ў Бельскі дом культуры. І тут яны зацікавіліся творчасцю „Маланкі”, прыйшлі да мяне, я ім паказаў нашу ўстанову... Паслухалі тут некалькі песень „Маланкі”, яны ім вельмі спадабаліся, запісалі іх на кампакт-диск. І так слова да слова дамовіліся аб узаемных мастацкіх кантактах.

— *Важным суб’ектам нашага жыцця, у тым ліку і культурнага, з’яўляюцца прыходы. Спадзяюся, што і ў гэтым напрамку трымаеце кантакты...*

— У студзені мы арганізуюем Вечар калядак для парафіяльных „дарослых” хораў; касцельных і царкоўных, ды свецкіх. У снежні адбыўся ў нас пяты выпуск Вечароў царкоўнай музыкі. Бацюшка Пётр Снарскі калісь сур’ёзна захварэў і ў той час яму навеялася задума такога мерапрыемства. Адзін выпуск складаецца з чатырох вечароў: пятніца — нядзеля — пятніца — нядзеля. Па чатыры-пяць хораў з Бельскага, Кляшчэлеўскага і Нарваўскага дэканатаў прыязджаюць да нас. А народ — поўна! Поўная зала, поўны вестыбюль, сядзяць на лесецы. У вестыбюлі стаўляем дынамікі.

Фестывалю рэлігійнай песні „Podlasie”, які ў красавіку-маі ладзіць каталіцкае згуртаванне Драгічынскай дыяцэзіі, адбылося ўжо каля дзевяці выпускаў.

Адбываюцца таксама іншыя рэлігійныя мерапрыемствы, напрыклад, мінулагагодняе святкаванне 500-годдзя Бельскай іконы Багародзіцы, Папскія дні і інш.

— *А што дырэктару Бельскага дома культуры хацелася б каб было: больш прасторы?..*

— Я мару пра паўнакроўны дом культуры ў Бельску, бо цяперашнія ўмовы працы тут можна параўнаць з вясковай святліцай, улічваючы маштаб горада з 28-тысячным насельніцтвам. Умовы для працы амаль дваццаці розных груп: брэйктанцораў, групы сучаснага танца, бальнага танца, і хоры, і пластычныя групы, і тэатральныя — няма дзе праводзіць столькіх рэпетыцый. Я нават дзівуюся, што ў такіх неспрыяльных умовах мы столькі ўсёго робім. Калісь спартсмены гаварылі, што калі няма гімнастычнай залы, тады ёсць поспехі, а калі з’яўляецца зала, тады вынікі падаюць; я пабойваюся, што калі ў нас палепшаюць умовы, можа гэта ўсё прапасці, але гэта жарт, крайнасць. Я мару, каб наш аб’ект разбудоваць, напрыклад, глядзельную залу да 350-400 месц, галерэю, майстэрні і т.п.

— *А цяпер колькі асоб яна ўмяшчае?*

— 250 бітком, а трэба тут удвая больш. Каб аўдыторыя была з накланам, каб людзі ўсё бачылі, каб сцэна была з базай, каб было сучаснае асвятленне... Праўда, мы маем сучасную тэхніку, але ўсё цесна. Для прыкладу, на некаторыя мерапрыемствы прыязджаюць шматлюдныя калектывы, чалавек пяцьдзесят, якім няма дзе разгарнуцца. Ці згаданыя вечары царкоўнай музыкі або калядак, калі аўдыторыя бітком набіта.

— *Дзякую за размову і жадаю здзяйснення задуманага.*

Гутарыў Аляксандр ВЯРЫЦКІ

Прызнанне ад гайнавян

Размова з **Алай Грыц** — кіраўніком чытальнага зала Гарадской публічнай бібліятэкі ў Гайнаўцы і старшынёю Таварыства сяброў Гайнаўкі, якая нядаўна перамагла ў наладжаным „Гайнаўскім кур’ерам” плебісцыце і атрымала званне „Гайнавянін 2007 года”.

— *Вы перамаглі ў першым плебісцыце на званне „Гайнавянін года”, а такіх пераможцаў памятаюць многа гадоў. Як Вы ўспрынялі такое вылучэнне сярод жыхароў звыш дваццацітысячнага горада?*

— Я вельмі ўзрушылася. Сама я не выступала, каб змагацца за званне „Гайнавянін года”, але сімпатычным быў момант, калі заўважылі маю работу і вылучылі маю кандыдатуру. Не разлічвала я на перамогу ў плебісцыце, бо многа дастойных асоб прымала ў ім удзел. Аднак пасля абвешчання вынікаў конкурсу прыемна было, калі людзі падыходзілі да мяне, віншавалі з перамогай у плебісцыце і гаварылі, што аддалі на мяне голас. Гайнавяне падарылі мне многа кветак, атрымлівала я карцінкі, а нават і іконку. Важна, што я раблю работу, якую люблю, а атрымлівала падтрымку ў плебісцыце нават ад асоб, на якіх я не разлічвала.

— *У лістападзе мінулага года вы пісалі ў „Ніве” пра рэалізаваны пад Вашым кіраўніцтвам праект „3 гісторыі і будучыню”, у рамках якога ўдалося выдаць альбом „Гайнаўка ў старой фатаграфіі”. У горадзе гаворыцца, што менавіта дзякуючы Вашай ангажаванасці ў рэалізацыю гэтага праекта, збіранню і апрацоўванню фатаграфій да альбома Вы здабылі такое вялікае прызнанне сярод гайнавян, хаця напэўна на падтрымку для Вас мела ўздзеянне і Ваша работа ў карысць горада.*

— Збіранне старых фатаграфій магло падштурхнуць мяне ў плебісцыце ўверх. Раней не было яшчэ такога роду публікацый са здымкамі наконт Гайнаўкі, а вялікае зацікаўленне альбомам магло паўплываць на падтрымку для асоб, якія яго рэдагавалі. Людзі, якіх родныя былі на здымках, хацелі атрымаць наша выданне. У час прамоцыі альбома наша зала была так запоўнена, што людзі стаялі нават на лавіцы.

— *Рэалізуючы згаданы намі пра-*

ект бібліятэка завязала супрацоўніцтва з бібліятэкамі Камянецкага раёна. Ці маеце намер працягваць супрацоўніцтва з бібліятэкамі ў Рэспубліцы Беларусь?

— Нашы камянецкія сябры-бібліятэкары гэта вельмі адкрытыя на іншых і шчырыя людзі. Запрасілі яны нас да сябе, хаця такая паездка ў праекце не планавалася. Мы пазнаёміліся з бібліятэкамі Камянецчыны і пасябравалі з іх працаўнікамі. Хацелася б падтрымліваць сувязі з бібліятэкамі ў Беларусі, але рабочае супрацоўніцтва будзе залежаць ад магчымасцей прафінансавання праектаў напісаных дзеля гэтага.

— *У вясковых школах у наваколлі Гайнаўкі амаль усе вучні хадзілі ў мінулым на заняткі беларускай мовы і мелі магчымасць знаёміцца з роднай культурай і літаратурай, а ў Гайнаўцы было з гэтым горш. Як было ў Вашым выпадку? Ці Вы, пражываючы ў горадзе, вучыліся па-беларуску ў сваёй школе?*

— У Падставовай школе н-р 2 у Гайнаўцы навучанне беларускай мовы было неабавязковым, але ў нашым класе большасць вучняў, а ў гэтым ліку і я, хадзілі на заняткі беларускай мовы, якія вёў настаўнік Аляксандр Іванюк, пазнейшы дырэктар Гайнаўскага белліцэя. Гэта былі сімпатычныя ўрокі, а сам Аляксандр Іванюк не быў грозным настаўнікам, але стараўся заахвочваць да вучобы.

— *Вашы бацькі былі звычайнымі, хаця можа скажаце, што і незвычайнымі вясковымі людзьмі. Ці навучылі яны Вас шанаваць нейкія вартасці, што дазваляюць Вам паспяхова працаваць у карысць гарадскога грамадства?*

— Многа важных для жыцця вартасцей мы выносім з роднага дому. Для мяне сям’я гэта найдаражэйшая справа. Калі мой брат загінуў, мае бацькі пералілі ўсю сваю любоў на мяне і навучылі памагаць іншым людзям ды шанаваць іх. Вучылі таксама па-

шаны да працы і дакладнасці ў рабоце. Мае бацькі Ніна і Міхал выводзіліся з бедных сем’яў і ўсяго дарабіліся сваёй працай у вёсцы Горнае, якая пасля стала гайнаўскай вуліцай. Пажаніліся з любові да сябе, якую захавалі па сённяшні дзень і надалей пераліваюць на мяне.

— *Як кіраўнік чытальнага зала бібліятэкі Вы з’яўляецеся суарганізатарам многіх сустрэч з цікавымі людзьмі, на якія запрашалі Вы таксама беларускіх пісьменнікаў. Ці плануеце можа выкарыстаць сёлетні юбілей 50-годдзя дзейнасці Літаратурнага аб’яднання „Белавежа” і наладзіць сустрэчы з беларускімі пісьменнікамі Польшчы?*

— Галоўным арганізатарам сустрэч у нашай бібліятэцы з’яўляецца дырэктар Галіна Вайсковіч, хаця супольна ладзіць іх бібліятэчны калектыў. Добра было б наладзіць спатканні з беларускімі пісьменнікамі з аб’яднання „Белавежа”, але канкрэтных размоў у гэтай справе мы не праводзілі. Ха-

целі б мы таксама арганізаваць спатканні з прадстаўнікамі Беларускага гістарычнага таварыства.

— *Зараз Вы з’яўляецеся старшынёю Таварыства сяброў Гайнаўкі, якое актыўна ўключаецца ў жыццё горада. Ці Гайнаўскае таварыства супрацоўнічае з беларускімі арганізацыямі ў горадзе?*

— У нас найбольш плённае супрацоўніцтва з Музеём і асяродкам беларускай культуры ў Гайнаўцы, у якім наша таварыства вядзе мастацкую галерэю „Гайна”, а апыкуецца ёю мастак Віктар Кабац.

— *У чытальні Вашай бібліятэкі можна чытаць „Ніву”, якая дасылаецца бясплатна праз Гайнаўскі белліцэй. Аднак, калі школы не працуюць, „Ніва” паяўляецца ў Вас з вялікім спазненнем. Ці не плануеце стаць падпісчыкам нашага тыднёвіка, што дало б магчымасць беларусам Гайнаўкі і не толькі беларусам, знаёміцца з беларускай прэсай пастаянна і без спазненняў?*

— Людзі, якія прыходзяць у наш чытальны зал, чытаюць „Ніву”. Хаця ў час канікулаў ёсць перапынак у пастаяннай пастаўцы „Нівы”, то пасля канікулаў удаецца нам камплектаваць амаль усе нумары тыднёвіка. Калі нашы чытачы шукаюць нейкія артыкулы ў „Ніве” з папярэдніх гадоў, могуць іх знайсці.

— *Ці Вы чытаеце „Ніву”, а калі так, на якія артыкулы звяртаеце асабліваю ўвагу?*

— У „Ніве” найбольш цікаваць мяне тэксты пра Гайнаўку і цэлы наш рэгіён.

— *Дайшы да мяне весткі, што паявіліся прапановы, каб Гарадская бібліятэка пачала збіраць старыя фатаграфіі з цэлага Гайнаўскага павета, якія таксама можна было б выдаць у выглядзе альбома. Ці можна разлічваць на рэалізацыю такой ідэі?*

— Мы сталі збіраць старыя фатаграфіі, дакументы, даўнія карты і ўсё іншае, што з’яўляецца крыніцай інфармацыі пра мінулае нашага рэгіёна. Калі людзі будуць масава прыносіць гэтыя дакументы мінуўшчыны з усіх куткоў Гайнаўскага павета, да чаго заклікаем, толькі тады можна зможам выдаць іх у кніжным варыянце.

— *Дзякую за размову.*

Гутарыў Аляксей МАРОЗ

З аповедаў бабулі Ганусі

Марыянна і Тарас

Бабуліны свекры, а мае прадзеды — Ядамко і Марыянна — жылі пасярэдзіне Плёсак, амаль напроці царквы. Мелі чатырох сыноў і дачку. Найстарэйшы — Дамян, бабулін муж, а мой дзед. Жылі бедна ды весела. Асабліва Марыянна любіла ўзяць у бурок яечкі або якое зерне і незаўважна, крадком перад суседзямі, пабегчы ў карчму, якая стаяла ў лесе, ля цяперашняга маста, над рэчкай. А там і выпіць шкляначку можна, і павесяліцца. Не раз Ядамко шукаў жонку ў карчме!

Аднойчы Марыянна засядзелася. Вечарэла, трэба вяртацца дамоў, а дарогі з паўтара кіламетра будзе. Ідзе баба ды аб нічым не думае, хібаецца на бакі, падспеўвае весела. Падыходзіць да могілак, што каля царквы, а тут бачыць: усюды вада! — рака ці возера — мільганула ёй у „завянай” галаве. Падняла высока парцяк і давай пераходзіць „раку”. Не заўважыла нат, што напроці ішоў сусед Та-

рас, што каня пакінуў на полі. Убачыў Марыянну і ў смех: „Ты чаго, бабо, перада мною загалілася па пояс?!” Бабе прывід адскочыў, засаромленая апусціла спадніцу і давай прасіцца ў суседа, каб барані Божа нікому пра сустрэчу на раструбіў. Паабяцаў Тарас трымаць язык за зубамі і, рагочучы, хуткім крокам пабег па кабылу. А Марыянна, працверзеўшы, падрыпала дахаты.

Поезд і чорт

З’езджаючы на работу ў Граева, дзед Дамян узяў з сабою бабулю і двое дзяцей. Жылі ў леснічоўцы. Вакол лес. Недалёка жалезная дарога. Аднойчы прыехаў цягнік, збегліся людзі, пабегла і бабуля. Потым расказвала: „Адны, убачыўшы поезд, жагналіся, і ўцякаючы крычалі: „Чорт пхае! Чорт пхае!”. А іншыя смяяліся: „Не чорт, а пара!”

Уначы дзед шляўся па лесе, баяўся заходзіць у хагу. Часта леснічоўку наведвалі невядомыя мужчыны, лезлі на падстрэшак і чакалі зручна-

га моманту, каб бяспечна перайсці граніцу. Аднак вечарам бабуля з дзецьмі прыснула, раптам чамусьці адкрыла вочы і ўбачыла стаячага ля ложка незнаёмага рослага мужчыну. Спалохалася, ушчыпнула дзіця, каб заплакала і прачнулася. Спыталася, хто чужыя людзі, куды і чаму ўцякаюць. Адказалі: *Szaleńcy i niedowiarci, uciekamy do Ameryki!*

Дзед пакінуў працу ў лесе, было небяспечна. А бабуля часта ўспамінала і вельмі хацелася ёй убачыць яшчэ раз Граева.

Чорт і махорка

Быў позні асенні вечар. На небе не было відаць ніводнай зорачкі. Час ад часу з-пад кучавых воблакаў вызіраў кавалачак месяца, як быццам бы хацеў паказаць дарогу заблуканым падарожным. У такі позні вечар (было ўжо недалёка да поўначы) Ядамко, засядзеўшыся ў карчме, вяртаўся дахаты. Ідзе, а дарогі амаль не відна. Раптам, чую, хтосьці крычыць: „Чалавеча, пачакай, я іду ў тым самым напрамку, пойдзем разам!” Даганіў дзеда рослы, у чорным капелюшы, мужчына. Ідуць, гавораць, а Ядамку за-

хацелася пакурыць. „Ну, брат, мо маеш махорку, пачастуй!” — азваўся дзед да незнаёмца. „Добра, добра!” — адгукнуўся незнаёмы, дастаючы махорку і кавалачак газеткі. Скрунуў папярэску, падаў у рот дзеду і яшчэ цэлую жменю махоркі ўвапхнуў яму ў кішэню.

Дзіўна старому запахла гэтая махорка. Падумаў: „Ну, здорава я сёння хлебанаў, усё чую іншы смак”. Пакуль Ядамко знайшоў у кішэні запалкі, мужыкі былі ўжо каля самай вёскі. Чыркнуў дзед запалкай, а калі выскачыў агеньчык, ніадкуль сарваўся моцны вецер, сарваў дзеду шапку з галавы, а вакол азваўся язгатлівы рогат. Дзед стаў як укапаны. Глядзіць — няма ўжо незнаёмца, прапаў, як пад зямлю праваліўся!

Здорава напужаўся дзед, перажагнаўся і бягом у сваю хату! Хутка заснуў. Раненька ўстаў і давай даставаць махорку з кішэні. Выцягвае — а тут конскі памёт! Плюнуў стары і зразу меў: гэта быў, напэўна, чорт! Прызнаўся Ядамко толькі жонцы і больш не заставаўся да позняй ночы ў карчме!

(працяг будзе)

Ніна БРУЧКО

Бібліяграфія

Беларускія пісьменнікі Польшчы на старонках часопіса „Роднае слова”

Сяргей ЧЫГРЫН

Беларускі часопіс „Роднае слова”, што выходзіць у Мінску, сёлета адзначыў сваё 20-годдзе. Спачатку ён выдаваўся пад назвай „Беларуская мова і літаратура”, а пасля часопіс стаў „Родным словам”. За гэты час выйшла ў свет 240 нумароў агульным накладам больш за 2 250 000 паасобнікаў. У ім было змешчана больш за 7 тысяч артыкулаў, прысвечаных беларускай літаратуры, культуры, мастацтву. Першым рэдактарам і нястомным рупліўцам на працягу амаль усіх 20 гадоў быў Міхась Шавыркін — чалавек, якому мы павінны ўсе сказаць вялікі дзякуй. І спадар Міхась мог бы паранейшаму рэдагаваць часопіс, але ў мінулым годзе з ім нахабна развіталіся, не даўшы дапрацаваць некалькі месяцаў да пенсіі. Міхась Шавыркін усе свае веды, здароўе і сілы шчыра аддаў роднаму часопісу, роднаму слову. Мы, маладзейшыя творцы, па-ранейшаму паважаем і любім нашага шануюнага Міхася Шавыркіна і зычым яму здароўя, новых планаў і адкрыццяў.

„Роднае слова” Міхася Шавыркіна лічылася і да сённяшніх дзён лічыцца лідэрам у Беларусі сярод навукова-метадычных выданняў. Літаральна на днях, да свайго 20-годдзя, часопіс выдаў кнігу «Беларускія пісьменнікі на старонках часопіса „Роднае слова”», дзе сабраны бібліяграфія матэрыялаў, прысвечаных беларускім майстрам прыгожага пісьменства ад А да Я — усяго 479 персаналій. Публікацыі ў кнізе згрупаваныя па 10 раздзелах, якія ўключаюць розныя аспекты асветлення жыцця і творчасці нашых пісьменнікаў: творы літаратараў, зрокавую нагляднасць, метадычныя артыкулы і г.д.

Хачу сказаць, што на працягу 20 гадоў часопіс „Роднае слова” згадваў і пра беларускіх пісьменнікаў Польшчы, хача і не так часта, як хацелася б. Яшчэ ў пачатку 1995 года Міхась Шавыркін прапанаваў мне напісаць для часопіса артыкул пра беларускую літаратурную плынь у Польшчы. І я пагадзіўся. У лютым і сакавіку 1995 года часопіс апублікаваў мой вялікі матэрыял „Падзіўны гоман Белавежскай пушчы”, прысвечаны творчасці Георгія Валкавыцкага, Станіслава Вагуркі, Яшы Бурша, Віктара Шведа, Дзмітры Шатыловіча, Васіля Петручэка, Юркі Геніюша, Яна Чыквіна, Міколы Гайдуга, Уладзіміра Гайдуга, Янкі Целушэцкага, Міхася Шаховіча, Юркі Баены, Надзеі Артымовіч, Яна Мордана, Яна Максіюка, Міры Лукшы, Ірыны Баравік, Зосі Сачко і іншых. У двух нумарах часопіса было змешчана шмат фотаздымкаў, біяграфіі нашых пісьменнікаў. Акрамя гэтага часопіс „Роднае слова” надрукаваў тады творы Юркі Зубрыцкага — „Балада пра зубра”, „Зман”, „Праява”; Яшы Бурша — „Вяргіні”, „Прага жыцця”, „Сляза”, „Час”; Дзмітры Шатыловіча — „Пасля дажджу”; Віктара Шведа — „Прыйдзі, доўгачаканая любоў”, „Вось я ізноў у вёсцы Мора”; Яна Чыквіна — „Малітва”, „Хацеў зрабіць крэсла...”, „Даўно нежывы бацька полем ідзе...”, „Да Расіі” (з Яраслава Івашкевіча); Юркі Геніюша — „Жнівень”, „Сейбіт”, „Чорным па белым”; Уладзіміра Гайдуга — „Я невінаваты...”, „Дажынкі”; Янкі Целушэцкага — „Асення”; Міхася Шаховіча — „Ноч...”, „Гутарка з сумленнем”; Юркі Баены — „Агароднік”, „Думка”;

Надзеі Артымовіч — „Бельску”, „Лясны канцэрт”, „Паэты паміраюць тады...”; Ірыны Баравік — „Спеў салаўя”, „Жыццё і жыць”, „Адно імгненне”; Міры Лукшы — „Жанчына”, „Горкая травіца...”.

Пра гэты матэрыял магчыма нават і не ведаюць тыя, пра якіх я тут згадаў. А публікацыя атрымалася надручаная, бо падобнай, грунтоўнай і лепшай пра беларускіх пісьменнікаў Польшчы на старонках „Роднага слова” больш не з’яўлялася. Тым не менш, асобныя згадкі, як падае бібліяграфічны паказальнік, былі таксама.

У лютым 2001 года да юбілею Надзеі Артымовіч часопіс „Роднае слова” змясціў 14 вершаў паэтыкі, а ў 2006 годзе яшчэ адзін верш — „Нерэальная як учарашняя радасць”. Пра паэзію Надзеі Артымовіч цікавы артыкул надрукавала Людка Сільнова. Артыкул меў назву „Так балюча ў маіх словах” („Роднае слова”, 2001, № 2).

„Роднае слова” друкавала і творы Алеся Барскага. З 1994 да 2001 года часопіс надрукаваў 16 вершаў паэта. У красавіцкім нумары за 1994 год быў змешчаны і партрэт паэта. У гэтым нумары друкаваўся таксама артыкул Алеся Бадака пра творчасць Алеся Барскага. Артыкул меў назву „Лірычны пульс паэта”.

У 1993 годзе часопіс (№ 12) змясціў на сваіх старонках некалькі твораў Янкі Целушэцкага. Гэта — „Імгненне”, „Неспакой”, „Падаў я рукі соснам...”, „Пахі”, „Старая хата”, „Я хацеў бы быць ветрам”.

Пра творчасць Яна Чыквіна публікаваўся артыкул у часопісе пад назовам „Прышла ка мне... муза”, аўтар якога — Л. Зарэмба (1999, № 4). У гэтым нумары змяшчаліся і вершы паэта: „Клён і вішня”, „О, гады празрыстыя ляцяць...”, „Смуга вячэрняя”, „Тужу па зеленавакай князёўне...”, „Утрапенне”, „Элегія ночы”.

Не абышоў часопіс і творчасць Сакрата Яновіча. У снежаньскім нумары за 1995 год быў змешчаны партрэт пісьменніка, а таксама артыкул Я. Янушэвіча пра некаторыя разважанні пра творчасць Сакрата Яновіча. У 1996 годзе (№ 9) і Міхась Тычына выступіў з артыкулам пра творчасць Сакрата Яновіча. Артыкул меў назву „Майстэрства перфармацыі”.

Вось, бадай, і ўсе згадкі пра беларускіх пісьменнікаў Польшчы на старонках „Роднага слова”. Прыгадаў я іх і таму, што сёлета літаратурнае аб’яднанне „Белавежа” адзначыць сваё першае 50-годдзе. А многія вышэйпералічаныя аўтары з’яўляюцца сябрамі гэтага аб’яднання.

Падляшша ў паэзіі

Віктар ШВЕД

На зыходзе мінулага года паявілася анталогія пад загалоўкам „Podlasie w poezji”, выдадзеная Ваяводскай бібліятэкай пры фінансавай дапамозе Прэзідэнта горада Беластока. Ініцыятарам выдання з’яўляецца дырэктар бібліятэкі Ян Леанчук, адначасова вядомы паэт і старшыня беластоцкага аддзялення Саюза польскіх літаратараў, які зрабіў падборку вершаў і напісаў пасляслоўе. Анталогія прадстаўляе творцаў пражываючых на Падляшшы, звязаных сваім лёсам з гэтай зямлёю. Рэдакцыйную працу выканаў працаўнік бібліятэкі Данель Знамяроўскі. У кніжцы змешчаны вершы 48 аўтараў у храналагічным парадку. Варта прыгадаць, што ў анталогіі апынуліся перакладзеныя на польскую мову творы вядомых „белавежцаў”: Міры Лукшы, Яна Чыквіна, Уладзіміра Саўчука, Дзмітры Ша-

тыловіча і Віктара Шведа.

Ян Леанчук у пасляслоўі задае пытанне: „Чым гэтая зямля можа захапіць прыезджага? Агульнавядомай гасціннасцю, надзвычайнай прыгажосцю прыроды, ці папросту чуліваасцю Аўтараў да месцаў нараджэння? Чуліваасць з’яўляецца найбольш уражлівай струной чалавечага сэрца, выразна пакідаючы ў вершах сваё месца”.

Думаю, што кожны, хто прачытае гэтую кніжку, знойдзе ў ёй адказ на пастаўленае пытанне.

Трэба пахваліць Яна Леанчука за выданне анталогіі і за цікавую эксперыментальную ініцыятыву размяшчэння вершаў з гэтага зборніка ў аўтобусах гарадскога транспарту ў сталіцы Падляшша Беластоку. Як я даведаўся, гэтую ініцыятыву адабраюць пасажыры гарадскіх аўтобусаў, знаёмячыся ў іх з паэтычнай творчасцю, прысвечанай нашай малой айчыне.

Выстава Аляксандра Грыгор’ева ў Нью-Йорку

Наталля РАБАВА

10 лютага ў грамадскай зале сабора св. Кірылы Тураўскага Беларускага музея ў Нью-Йорку адчыніў персанальную выставу беларускага мастака Аляксандра Грыгор’ева. У ЗША мастак выстаўляецца ўпершыню. На выставу здолеў прывезці толькі частку сваіх твораў. Два з іх ён ахвяраваў музею.

Перад наведвальнікамі выставы выступіў лідэр Беларускага народнага фронту Зянон Пазыняк. Ён падкрэсліў важнасць такіх мерапрыемстваў для нацыянальнага адраджэння. Тут, на чужбіне, мы сутыкаемся з беларускім мастацтвам.

Для творчасці Аляксандра Грыгор’ева характэрна алегарычнае мысленне — самабытная мастацкая мова. Асноўнай мелодыяй палотнаў з’яўляецца вобраз самотнасці, які падобны да твораў Экзюперы. Калі больш уважліва прыглядзецца да карцін, то пабачым скрытую беларускую ментальнасць. Акрамя жывапісу мастак таксама працуе ў галіне графікі і сцэнаграфіі.

У гонар горада Брэста, з якога прыехаў Аляксандр Грыгор’еў, прагучала песня „Брэсцкі вальс” у выкананні Ліны Сагановіч. Яна разам з Таццянай Красоўскай прачытала яшчэ душэўныя вершы Івана Лагвіновіча пра тугу па Радзіме.

www.belmuseum.org

Дзе пашана для кліента?

Уладзімір СІДАРУК

Калісьці ў кожнай краме віднеў лозунг „Кліент наш пан” ды была кніжка заўваг і прапаноў. Пакупнік мог ёю пакарыстацца, калі прыкмятаў хібы ў працы ўстаноў або хацеў падзякаваць за мілае і ветлівае абслугоўванне. Памятаю, што ўпісаўся я калісьці ў беластоцкай мясной краме „Бэкон”, якая змяшчалася насупраць чыгуначнага вакзала. Прадаўшчыца не хацела мяне абслужыць, калі я пакарыстаўся чаргой для інвалідаў, хоць паводле закону абслуга мне належылася. Дайшло да спрэчкі. Запісаў я сваю скаргу, падпісаўшыся, зразумела, сваім прозвішчам ды паметкай: „Карэспандэнт „Нівы” з Чаромхі”. Непрыемнае здарэнне ўспомнілася мне тады, калі атрымаў пісульту з Праўлення кааператыва „Сполэм”. Там было напісана: „Dziękujemy za krytyczne uwagi. W stosunku do sprzedawczyni zostały wyciągnięte wnioski”.

szubowe. Zapraszamy do korzystania z naszych usług”. Ніжэй стаялі тры неразборлівыя подпісы з фірменным штампам. Пасля гэтага я راشыў на ведаць краму „Бэкон”. Калі я падышоў да прылаўка, прадаўшчыца абслужыла мяне з належнай пашанай. Вось, даражэнькія, як калісьці цанілі чалавека.

А зараз што маем? Абдурваюць кліента і нікому не паскардзішся. Кажуць, што быццам бы ёсць абаронца правоў пакупніка, але звычайнаму смяротніку немагчыма пакарыстацца ягонымі паслугамі. А заўваг у адрас гандлю (ды не толькі) хоць адбаўляй. Прыкладам могуць быць вясковыя ды аб’язныя крамы, у якіх нясвежыя прадукты і высокія цэны. Ведаюць аб тым сяляне і пенсіянеры. Але ці маюць яны іншы выбар, каб не пакарыстацца „дабрадзейнасцю” несумленных прадпрыемстваў?

Папраўка

У артыкуле Лены Глагоўскай „Пра Віктара Ярмалковіча” („Ніва” № 3 ад 20.01.2008 г., с. 9) у пачатку другога абзаца павінна быць напісана: „Не ведаю адкуль памылковы год нараджэння Віктара Ярмалковіча. Лічачы, што ён нарадзіўся 23 снежня 1917 г., Андрэй Гаўрылюк меў поўнае права назваць 2007 год годам дваінога юбілею, бо і 20 гадоў таму Віктар Ярмалковіч памёр” (а не 30 гадоў, як было пададзена). За дапушчаную памылку Аўтарка і рэдакцыя просяць у чытачоў прабаўвання.